

Justis- og Politidepartementet
Lovavdelingen

Boks 8005 Dep.
0030 OSLO

Saksbehandler: Baard Sig. Bratsberg
Direkte tlf: 920 31 773
Deres ref: 2008 07634 EP TFJ/mk
Arkivkode: 640.1
Dato: 31. Mars 2009.

HØRINGSUTTALELSE FRA NORSKE INKASSOBYRÅERS FORENING (NIF) OM

- ENDRING I INKASSOFORSKRIFTEN
- REDUKSJON AV INKASSOSATSER.

SAMMENDRAG

Justisdepartementet har i sitt høringsnotat foreslått kraftige reduksjoner i inkassosalærene. Høringsnotatet er en del av Regjeringens arbeid mot fattigdom. Norske inkassobyråers forening (NIF) støtter de politiske ambisjonene om å lette trykket for økonomisk vanskeligstilte personer.

Justisdepartementets forslag er imidlertid slik utformet at det blir umulig å realisere de politiske ambisjonene. I tillegg har forslaget, trolig helt utilsiktet, negative konsekvenser som blant annet vil gjøre det vanskeligere for skyldnerne – særlig de økonomisk svakstilte.

Justisdepartementets forslag krever lovendring. (jfr. pkt.2)

Justisdepartementets anbefalte forslag, innebærer en inntektsreduksjon for inkassobransjen på 40 %. Dette vil medføre at prinsippet i Inkassoloven § 17, om at skyldner skal erstatte fordringshavers kostnader, fravikes. Det er ikke anledning til å endre lovgivers intensjon ved endring i forskrift.

Inkassobransjens gjennomsnittlige driftsresultat i % av omsetning utgjorde i 2008 12,5 %. (jfr. pkt. 3)

Nettoresultatet pr sak utgjør kr. 61 og gjennomsnittlig salær utgjør fra 450 kr – 750 kr avhengig av portefølje. Et fornuftig driftsresultat er nødvendig for å etterkomme og etterleve de normer og regler som gjelder for bransjen. Lønnsomhet er viktig for utvikling og pålitelighet.

Norge best i Europa. (jfr. pkt. 4)

Den norske inkassobransjens svært gode innfordringsresultater gir norske næringsliv lav kapitalbinding og lave tap på utestående fordringer. Norske inkassobyråer har dessuten høyest utenrettslig løsningsgrad, hvilket medfører vesentlig reduksjon i kostnadene for skyldnerne.

Svært få klager på inkassobyråenes saksbehandling. (jfr. pkt. 5)

Inkassoklagenemnda mottar klager i kun 0,06 promille av antall inkassosaker. I 2008 kom det 268 klager på 4,4 mill saker. 19 klager ble behandlet av Nemnda, hvorav skyldner fikk medhold i 11 tilfeller.

Dagens salærregime påvirker betalingsstrømmen positivt. (jfr. pkt. 6)

60 % av inkassosakene gjøres opp før innslagstidspunktet for tungt salær. Fjernes, eller flyttes insitamentet for oppgjør i tid, påvirker dette betalingsstrømmen negativt.

Norske bedrifter binder 18,5 mrd. kr. pr. kredittdag i utestående fordringer.(jfr. pkt. 9)

Svekket betalingsstrøm vil påvirke næringslivet negativt ved økt kapitalbinding i utestående fordringer. Dette medfører økt fare for tap. Økt kapitalbinding og økt tap vil medføre økte

kostnader for samfunnet ved at økte kredittkostnader spres på samtlige forbrukere og bedrifter.

Mange utilsiktede negative konsekvenser. (jfr. pkt. 8)

- **Vanskeligere for skyldnerne.**
 - Lovere servicegrad overfor skyldnerne i en kritisk tidligfase.
 - Mindre rom for individuell tilrettelegging rammer de som har dårligst betalingsevne.
 -
- **Flere inkassosaker havner i rettssystemet.**
 - Økte restanser i namssystemet skaper tap for næringslivet.
 - Den svenske modellen vil overbelaste namsapparatet.
- **Dreining mot egeninkasso.**
- **Økte kredittap for næringslivet**

De "fattige" skyldnerne forslaget er ment å hjelpe vil bli taperne. (jfr. pkt. 10)

Både den foreslåtte salærreduksjonen og forskjøvet innslagstidspunkt for tung sats vil ha svært liten betydning for de det er ment å skulle hjelpe. "Rabatten" i forslaget tilkommer de resurssterke med betalingsevne.

Salærreduksjonen vil ha liten betydning for de økonomisk svakeste på grunn av økte kostnader ved økt bruk av rettslige skritt. Justisdepartementets forslag er derfor lite effektivt og treffsikkert i relasjon til dem man ønsker å hjelpe.

Økt bruk av rettslige skritt medfører en økt og betydelig belastning for skyldner, økonomisk og menneskelig.

Krav mot næringsdrivende håndteres som før (jfr. pkt. 11.)

NIF legger til grunn at departementet ikke har til hensikt å endre salærstrukturen for krav overfor næringskyldnere. Dette vil jo ikke påvirke situasjonen for de økonomisk svakest stilte.

ALTERNATIVT FORSLAG FRA INKASSOBRANSJEN (jfr. pkt. 12.)

For å imøtekomme departementets ønske om en endret belastning av de økonomisk svakstilte har NIF utarbeidet et alternativt forslag. Forslaget ligger konsekvensmessig for inkassobransjen på nivå med alternativ 1 som departementet har belyst. Dette utgjør også etter NIFs mening grensen for hva som kan behandles som forskrift. Imidlertid har NIFs forslag en innretning som

- er mer treffsikkert overfor gruppen forskriftsendringen er ment å hjelpe
- ivaretar næringslivets behov for å få dekket utestående krav
- legger til rette for en fortsatt sunn inkassovirksomhet

Forslaget er beskrevet i punkt 12.1 og er i korte trekk:

- ❖ **Skille mellom næring og privat.**
 - *Beholde nåværende system overfor næringsdrivende*
- ❖ **Beholde klasseinndelingen – 10 klasser.**
- ❖ **Ikke utsette innslagstidspunktet for tungt salær**
- ❖ **Redusere inkassosatsen fra 590 kr til 530 kr.**
- ❖ **Redusere tilleggssalæret ved skrivning av forliksklage og utleggsforretning til kr. 530.**
- ❖ **Bortfall av tilleggssalæret kr. 885 ved avdragsordninger over 4 avdrag jfr. Inkasso forskriften § 2-4, 1 ste ledd.**
- ❖ **Redusere rettsgebyret for forliksklage til kr 600 og for utleggsforretning til kr 1000.**

- ❖ **Vurdere livsoppholdsnormen ved utlegg som er avgjørende for når skyldner har betalingsevne eller ikke. (Pkt. 12.1)**

Fra vedlagte ECON-rapport om ”Samfunnsmessige effekter av redusert salær og forlenget betalingsfrist” hitsettes hovedkonklusjonene:

1. Redusert salær reduserer ressursene til å løse vanskelige saker.

Data fra inkassobransjen viser at inkassoselskapene i dag taper penger på å håndtere saker mot skyldnere som tjener under fattigdomsgrensen. Tapet blir dekket inn av overskudd på kunder som tjener over denne inntektsgrensen. Om inkassosalæret reduseres, reduseres inkassoselskapenes ressursgrunnlag for å drive inn vanskelig inndrivbare krav.

2. Redusert løsningsgrad øker transaksjonskostnadene i norsk økonomi, med påfølgende velferdstap.

Rettslig inkasso vil innebære en betydelig forsinkelse av oppgjør til fordringshaver. En redusert løsningsgrad vil i praksis si at bedrifter vil få økt tap på fordringer. Mange bedrifter vil i tillegg oppleve økt risiko knyttet til kredittsalg. For samfunnet som helhet tilsier denne endring i adferd økte transaksjonskostnader, færre transaksjoner og et samfunnsmessig velferdstap ved at transaksjoner som er ønskelig både for selger og kjøper ikke blir gjennomført som følge av for høye kostnader eller høy usikkerhet.

3. Betydelig tap for bedrifter av redusert løsningsgrad.

Om løsningsgraden går ned med for eksempel 10 prosent, vil dette medføre et tap for oppdragsgiverne på om lag 5,4 milliarder.

4. Økte samfunnsøkonomiske kostnader og dårlig oppgaveløsning.

Dersom løsningsgraden ved rettslig inkasso er lavere enn ved utenomrettslig løsning, slik våre intervjuer tyder på, vil forslaget medføre både økte samfunnsøkonomiske kostnader og dårligere oppgaveløsning. Den samfunnsøkonomiske effekten av forslaget er dermed negativ. Denne effekten kommer i tillegg til velferdstapet som følger av høyere transaksjonskostnader i økonomien

Reduserte salærer gir lavere inkassokostnader, men flere må betale rettslige gebyrer

5. Lite treffsikkert tiltak

Effekten for fattige av forslaget er tvilsom. Samtidig bidrar forslaget utvilsomt positivt for de 60 prosentene som har inkassosaker og som ikke regnes som fattige. Det er uklart om det er denne gruppen forslaget er ment å hjelpe. Videre har forslaget flere negative konsekvenser for bedrifters rammevilkår og tilgangen på kreditt. Forslaget fra Politi- og justisdepartementet fremstår derfor som et lite treffsikkert tiltak.

1. INNLEDNING

Norge har i dag et velfungerende inkassosystem sett i europeisk målestokk:

- Skyldnerne får tett og god oppfølging i de tidlige fasene av inkassosaken hvor muligheten for løsning er størst og skyldnerne har de laveste ekstraomkostningene. Dette er spesielt viktig i forhold til ressursvake og økonomisk vanskeligstilte skyldnere.
- Norge har den høyeste andelen inkassosaker som løses gjennom en frivillig prosess uten å involvere rettssystemet. Dette er også svært viktig for økonomisk vanskeligstilte skyldnere.
- Norske bedrifter har – i europeisk målestokk – minst problemer med dårlige betalere, et lavt kapitalnivå bundet i kundefordringer og små tap.

Etter NIFs mening bør salærstrukturen også i fremtiden bygge opp under disse sidene ved det norske inkassosystemet.

Justisdepartementets forslag innebærer en inntektsreduksjon for inkassobransjen på opp mot 40 %. Forslaget har dessuten en rekke, trolig helt utilsiktede, negative konsekvenser som det vil bli gjort nærmere rede for i det følgende.

2. JUSTISDEPARTEMENTETS FORSLAG KREVER LOVENDRING

Slik NIF ser det krever den foreslåtte endringen en lovendring.

Som fremholdt i høringsnotatet bygger Inkassolovens § 17 på en erstatningsrettslig tankegang. Den som påfører noen et tap bør selv dekke tapet. Av forarbeidene til Inkassoloven fremgår det klart at formuleringen i § 17, fra lovgivers side, er ment å ha en preventiv og reparativ funksjon: Skyldneren skal bli stimulert til å betale rettidig, og fordringshaveren skal få dekket kostnader som følge av et eventuelt mislighold.

Det vedtatte erstatningsrettslige prinsippet i Inkassolovens § 17 gir begrensninger for eventuelle forskriftsendringer av salærsatsene. Den endring som er foreslått i høringen reduserer inntektene, etter NIFs beregninger, med gjennomsnittlig nær 40 %. Hvis man ser på de resultatmarginer som foreligger i bransjen, og som vi viser senere i notatet, vil en endring som foreslått i høringsnotatet medføre at man tvinger fram en fravikelse av det bærende reparative prinsippet i Inkassoloven § 17. En reduksjon på 40 % vil medføre en fullstendig omlegging av dagens belastningsstruktur hvoretter kostnaden vil bli belastet fordringshaver i større utstrekning enn i dag.

Inkassolovens § 17 er også bærer av et sideordnet prinsipp som skal ivareta hensyn til skyldneren. Av den grunn er skyldners erstatningsplikt begrenset til å dekke fordringshavers nødvendige inndrivingskostnader. Av dette følger det av forarbeidene at skyldnerens erstatningsplikt bør ta utgangspunkt i inkassators normale, faktiske kostnader ved inndriving,

inklusive variable kostnader til porto, telefon, kopier m.v. og med tillegg av rimelig fortjeneste.

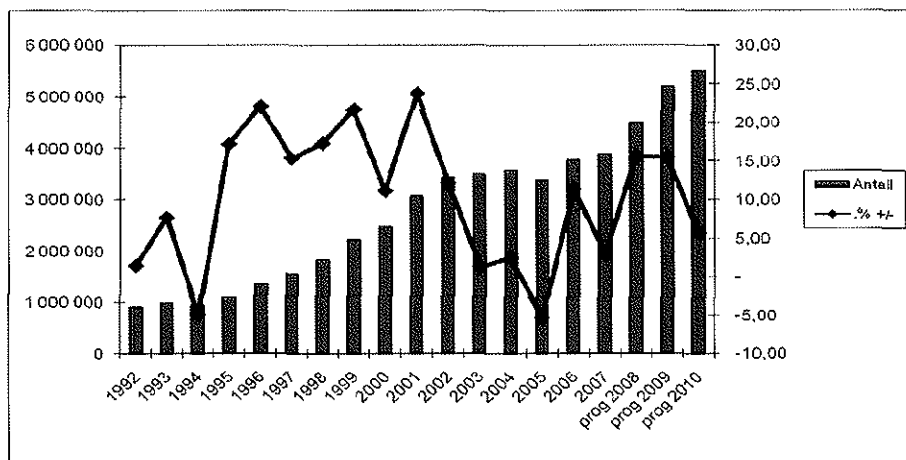
Forut for lovendringen i 2002 var det en grundig gjennomgang av inkassosalærenes størrelse. Salærtariffen ble fristilt fra koblingen til rettsgebyret og inkassosatsen ble opprettet. Det ble deretter laget et prinsipp hvor inkassosatsen videre skulle stige overensstemmende med konsumprisindeksen. Dette er et fornuftig og forståelig prinsipp. Et slikt prinsipp skaper forutberegnelighet for bransjens aktører i relasjon til fremtidig drift og investeringer. I tillegg må vi anta at Departementet ved lovendringen i 2002 ikke fastsatte inkassosalærer som var urimelig høye.

En vedtagelse overensstemmende med forslaget i høringsnotatet vil være en direkte uthuling av det erstatningsrettslige prinsipp, som er bærende i Inkassolovens § 17 og som har vært lovgivers intensjon. NIF er av den grunn av den oppfatning at forslaget ikke kan vedtas uten en lovendring. En slik lovendring må da ta den nødvendige forutgående diskusjonen om hvilket innfordringsregime man ønsker å ha i Norge. NIF er altså uenig med Departementet i deres uttalelser på side 20 i høringsnotatets 1. avsnitt, hvor man hevder at § 17 gir et vidt rom for å endre bransjens rammevilkår, herunder realiteten i intensjonen med bestemmelsen. Man kan ikke endre lovgivers intensjon ved endring i forskrift.

3. DEN NORSKE INKASSOBRANSJEN

Den norske inkassobransjen består av 116 inkassoselskaper under tilsyn av Kredittilsynet. 86 av disse selskapene er medlem i Norske Inkassobyråers Forening. Denne høringsuttalelsen er på vegne av foreningens medlemmer, mens tall og statistikk omfatter bransjen som helhet.

Inkassobransjen mottok i 2008 4 416 326 saker. I en rullerende 12 måneders periode er det mottatt krav med samlet beløp på kr 19,0 mrd. hvorav ca. kr 13,9 mrd er innfordret. Totalt har bransjen krav under arbeid med hovedstol i overkant av kr. 54,3 mrd.

Figur 1. Antall inkassosaker i Norge

Antall inkassosaker har siden begynnelsen av 1990-tallet økt med nær 400 %. Økningen skyldes delvis økt aktivitet i norsk næringsliv. I enda større grad skyldes dette den produktutvikling som har funnet sted i inkassobransjen. Norsk næringsliv benytter derfor i langt større grad enn tidligere inkassobransjens kreditt- og fordringsadministrative tjenester. Dette har medført en betydelig forbedring i de rutiner næringslivet benytter til så vel kredittgiving som innfordring. Herunder har datakvaliteten i selve kunderskontrollen økt.

3.1. ØKONOMISK OVERSIKT OVER DEN NORSKE INKASSOBRANSJEN

Den norske inkassobransjen omsatte i 2008 for kr 2,01 mrd. Samlet driftsresultat for bransjen utgjorde kr 251 000 000,-. Driftsresultatet utgjør etter dette 12,5 % av brutto omsetning. For 41 % av deltakerne i bransjen lå driftsresultatet på 3% eller lavere. 25 % lå mellom 3 % og 10 %, mens 34 % lå mellom 10 % og 25 %. NIF er av den oppfatning at forannevnte tall gir en inntektsspredning som man vil finne i enhver bransje. Resultatgraden for inkassobransjen er antagelig verken bedre eller dårligere enn i andre bransjer. Nettoresultatet pr. sak utgjør kr 57,-. Gjennomsnittlig salærinntekt pr. sak ligger mellom kr 400,- til kr 750,-, avhengig av portefølje.

Konsolideringsgraden i bransjen er slik:

Ant 2007		Omsetning 2007	Ant 2008		Omsetning 2008
2	Selskaper har over	50 % av samlet omsetning i bransjen	3	Selskaper har over	50 % av samlet omsetning i bransjen
5 %	Har mer enn	100 mill. kr.	3 %	Har mer enn	100 mill. kr.
10 %	Har mer enn	50 mill. kr.	8 %	Har mer enn	50 mill. kr.
33 %	Har mer enn	10 mill. kr.	33 %	Har mer enn	10 mill. kr.
67 %	Har mindre enn	10 mill. kr.	67 %	Har mindre enn	10 mill. kr.
39 %	Har mindre enn	2,5 mill.kr.	35 %	Har mindre enn	2,5 mill.kr.

Figur 2. Oversikt over den norske inkassobransjen

	Driftsresultat i % av omsetning ≤ 3 %	Driftsresultat i % av omsetning 3 – 10 %	Driftsresultat i % av omsetning > 10 %	Bransjens gjennomsnittlige driftresultat i % av omsetning
2007	43 %	17 %	40 %	12,7 %
2008	41 %	25 %	34 %	12,5 %

Figur 3. Økonomisk resultat for inkassobransjen 2007 og 2008

Bransjens aktører har de senere år brukt betydelige ressurser på å finne den beste balansen mellom optimal løsningsgrad og kostnadseffektiv drift. I høringsnotatets side 17, nest siste

punkt, "meir effektiv inndrivning", heter det at reduserte inkassosalærer kan tvinge inkassoforetakene til å kutte kostnader og drive mer effektivt.

Endringsforslaget har imidlertid et økonomisk omfang som vil medføre at ingen av aktørene i bransjen kan dekke endringen ved å redusere kravet til driftsmessig resultat. Man står da igjen med to muligheter:

1. Belaste fordringshaver med deler av kostnadene, hvilket krever lovendring.
2. Endre tjenesten/leveransens innhold gjennom lavere servicegrad for skyldnerne.

4. NORSK INKASSO ER I DAG BEST I EUROPA

Det er NIFs oppfatning at inkassobransjens produktutvikling har vært en vesentlig del av årsaken til de svært gode innfordringsmessige resultater Norge har i sammenligning med andre land. Bare å sammenligne kostnader er derfor en altfor enkel tilnærming når man vurderer virkemåten i ulike lands inkassosystemer.

LAND	Avtalt kredittid 2008	Avtalt kredittid 2007	Avtalt kredittid 2006	Forsinket betaling 2008	Forsinket betaling 2007	Forsinket betaling 2006	Faktisk betalingstid 2008	Faktisk betalingstid 2007	Faktisk betalingstid 2006
Italia	66	66	67	26	23	23	92	89	90
Frankrike	44	43	43	14	14	12	58	57	55
England	34	35	34	19	19	18	53	54	52
Belgia	33	33	35	15	13	13	48	46	48
Østerrike	29	30	29	13	11	10	42	41	39
Sveits	24	23	24	16	16	16	40	39	40
Nederland	25	24	25	15	15	14	40	39	39
Tyskland	25	25	25	14	12	14	39	37	39
Sverige	27	28	28	8	8	9	35	36	37
Norge	23	21	21	7	7	6	30	28	27

Figur 4. Betalingsadferd i Europa. Kilde : Creditreform AG, Insolvenzen in Europa 2008/09.

4.1. NORSKE INKASSOBYRÅER HAR HØYEST UTENRETTSLIG LØSNINGSGRAD

Et av de viktigste kjennetegn ved den norske inkassomodellen, er at norske inkassobyråer har den høyeste utenrettslige løsningsgraden. 95 % av de sakene inkassobransjen mottar årlig løses uten bruk av rettslig skritt. Dette krever at inkassoselskapene investerer store ressurser i en utstrakt service overfor skyldnerne i inkassosakens tidligste faser, ikke minst gjennom utstrakt bruk av callsentre. Det er i disse fasene mulighetene for løsning er størst, noe som er en fordel både for skyldnerne, kreditorene og inkassoselskapene.

En løst/avsluttet sak i denne sammenheng betyr ikke at saken med nødvendighet er oppgjort. En del saker løses/avsluttes ved at de avsluttes uten oppgjør, med bakgrunn i at skyldner ikke er søkegod, dødsfall, konkurs, gjeldsordning osv.

I ca. 5 % av sakene må man imidlertid bruke rettslige tiltak for tvangsinn drivelse. Hovedtyngden av disse rettslige tiltakene er forliksklager, for å få et rettskraftig tvangsgrunnlag, eller begjæring om utlegg eller utleggstrekk. I 2008 ble det iverksatt 331 311 rettslige skritt.

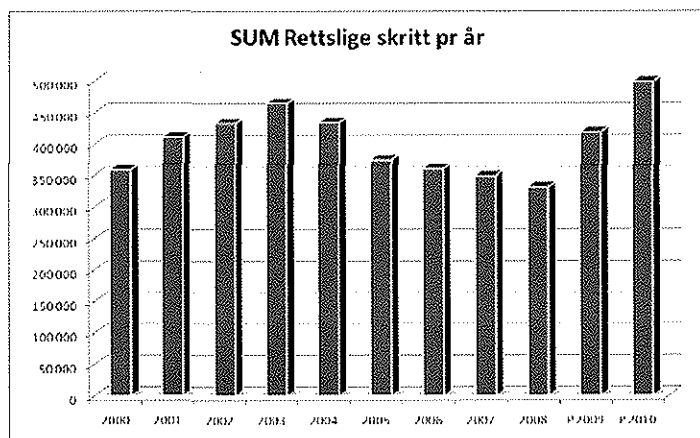
Med rettslig skritt i denne sammenheng defineres forliksklager, fravikelser, begjæringer om tvangs salg av løsøre og fast eiendom, begjæringer om utlegg, gjeldsordninger og konkurser.

Antall rettslige skritt for 2008 i prosent av antall mottatte saker er i overkant av 7 %. Tallet på rettslige skritt omfatter også rettslige skritt iverksatt av andre enn inkassobransjen slik at antall saker reelt sett skulle vært høyere. I tillegg er det slik at i enkelte saker tas det ut mer enn ett rettslig skritt for å løse saken. I snitt har derfor tallet stabilisert seg på ca 5 % de senere årene.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	P 2009	P 2010
Tv salg lø	5 331	5 017	5 371	7 212	7 557	6 271	7 442	5 527	5 600	10 000	11 000
Tv salg fe	7 725	8 417	9 309	10 848	11 382	10 373	11 195	11 710	10 581	20 000	22 000
Utlegg	160 476	165 082	171 280	194 930	178 099	152 255	179 400	180 512	182 176	235 000	300 000
F klage	166 379	214 014	226 575	233 402	218 157	190 000	150 000	137 631	117 868	130 000	140 000
Fravik	13 696	12 977	14 207	11 469	11 959	9 994	7 801	9 268	9 300	15 000	15 000
G.o.	1 747	1 599	1 641	2 002	2 561	2 673	2 144	2 091	2 188	3 000	4 000
Konkurs	3 576	3 562	4 473	5 223	4 297	3 540	3 032	2 845	3 598	6 000	6 000
SUM Rettslige skritt	358 930	410 668	432 856	465 086	434 012	375 106	361 014	349 584	331 311	419 000	498 000

Figur 5. Utvikling antall rettslige skritt med prognose for 2009 og 2010 pga. finanskrisen. Kilde SI, SSB, og Brønnøysundregisteret.

Med bakgrunn i den økonomiske situasjon landet og verden for øvrig nå er i forventer vi at dette tallet vil ha en markant økning de to nærmeste årene selv uten endring i salærregimet – opp mot 500 000 rettslige skritt. Dette vil bety en stor utfordring for et allerede overbelastet namssystem. Forannevnte økning skyldes ingen rutinemessige endringer hos inkassobyråene, men det faktum at vi i krisetider mottar flere tyngre eller vanskeligere saker som krever rettslig skritt for å kunne løses.

Figur 6. Sum rettslige skritt med prognose

4.2. NORSK INKASSO OGSÅ BEST I NORDEN

I høringsnotatet gjøres det sammenligninger mellom salærnivået i Norge og de øvrige nordiske land. En ren tallmessig sammenligning gir imidlertid intet svar på likheter og forskjeller i Norden. For det første er det på det rene at Norge har den prosentvis høyeste løsningsgraden av de tre Skandinaviske landene, jfr. høringsnotatet side 18, tredje avsnitt. Bakgrunnen for dette er at norske inkassobyråer legger ned langt mer arbeid i å løse sakene i tidlige faser – utenrettslig - enn man gjør i de andre skandinaviske landene.

I tillegg er det ikke uvesentlige forskjeller i namsfunksjonene landene imellom, særlig mellom Norge og Sverige. I Sverige har Kronofogden en helt sentral funksjon i inkassobyråenes rutiner og brukes der i langt større utstrekning enn det norske inkassobyråer bruker namsapparatet.

I tillegg driver Kronofogden i langt større utstrekning enn Namsmannen i Norge saksbehandling og ikke bare gjennomføring av den enkelte begjæring. En utnyttelse av namsapparatet på samme måte som svenske inkassobyråer bruker Kronofogdmyndigheten ville medført at i stedet for å ta ut 331 311 rettslige skritt i 2008 ville bli tatt ut 1 500 000 rettslige skritt i forbindelse med inkassoprosessen. Dette ville medført en betydelig økning i skyldners omkostninger i forbindelse med at nye rettsgebyrer påløper, en økning som langt vil overstige en hvilken som helst reduksjon av inkassosalæret. En slik utvikling vil i tillegg ramme hardest de som har minst.

5. SVÆRT FÅ KLAGER PÅ NORSKE INKASSOBYRÅERS SAKSBEHANDLING.

Ved en lovendring i 2002 ble Inkassoklagenemnda opprettet. I 2008 mottok Inkassoklagenemnda 268 klager. Dette utgjør 0,06 0/00 av antall inkassosaker. Av disse 268 klagene ble 19 behandlet av Inkassoklagenemnda og i 11 av sakene ble skyldner gitt medhold. Bransjen har over tid hatt stort fokus på så vel klagebehandlingsløsninger som det å redusere antall klager. Det nivå som nå har etablert seg har vist seg å være ganske stabilt og må sies å være et meget tilfredsstillende uttrykk for bransjens handlemåter.

6. DAGENS SALÆRREGIME PÅVIRKER BETALINGSSTRØMMENE POSITIVT

På nedenstående tabell, hvor NIF har benyttet et gjennomsnittlig saksutvalg for å beregne økonomiske konsekvenser, fremgår hvordan betalingsstrømmen i dag finner sted innenfor de forskjellige salærsegmenter.

Med bakgrunn i dagens regime, hvor tung salærsats inntreffer etter 28 dager, betales i gjennomsnitt 58 % av alle saker innen denne frist. Videre betaler 7 %, under dagens salærregime, i perioden fra dag 29 til dag 42 og 17 % senere enn dag 42.

Det fremstår for bransjen helt åpenbart at den store betalingsstrømmen som finner sted fra betalingsoppfordring til tidspunktet for innslaget av tung sats skyldes den preventive effekten som ligger i at "nå skjer det noe". Dessuten er det i denne fasen inkassoselskapene setter inn de største ressursene for å sikre tidlige innbetalinger til lavest mulig kostnad for

skyldner. Det foreligger ingen holdepunkter for at denne betalingsstrømmen vil være upåvirket av en eventuell flytting av innslagspunktet for tung sats.

Rent statistisk ser vi imidlertid at en flytting av innslagspunktet for tung sats til foreslått dag 42, vil medføre en redusert salærinntekt på 4,2 % (4 – 8 %) i tillegg til den reduksjon som kommer som følge av salær- eventuelt multiplikatorreduksjon.

Kravsgrupper	Antall saker som blir betalt innen				Antall uløste saker etter snitt 12 mnd
	Antall saker	<= 28 dager	29-42 dager	>42 dager	
1 250	182 159	103 219	10 947	28 428	39 565
2 500	86 064	55 390	6 523	14 139	10 012
5 000	66 074	40 339	5 323	11 383	9 029
10 000	32 437	17 661	2 371	5 911	6 494
25 000	17 818	8 705	1 091	3 454	4 568
50 000	6 051	3 061	345	1 171	1 474
100 000	2 872	1 587	151	526	608
250 000	1 722	936	104	329	353
500 000	411	221	29	75	86
500 000	263	130	12	56	65
	395 871	231 249	26 896	65 472	72 254

Figur 7. Gjennomsnittlig fordeling av et utvalg inkassosaker innen de forskjellige salærklasser

Kravsgrupper	Andel saker som blir betalt innen			Antall uløste saker	
	<= 28 dager	29-42 dager	>42 dager	etter snitt 12 mnd	
1 250	57 %	6 %	16 %	22 %	100 %
2 500	64 %	8 %	16 %	12 %	100 %
5 000	61 %	8 %	17 %	14 %	100 %
10 000	54 %	7 %	18 %	20 %	100 %
25 000	49 %	6 %	19 %	26 %	100 %
50 000	51 %	6 %	19 %	24 %	100 %
100 000	55 %	5 %	18 %	21 %	100 %
250 000	54 %	6 %	19 %	20 %	100 %
500 000	54 %	7 %	18 %	21 %	100 %
500 000	49 %	5 %	21 %	25 %	100 %
Totalt	58 %	7 %	17 %	18 %	100 %

Figur 8. Gjennomsnittlig fordeling av et utvalg inkassosaker innen de forskjellige salærklasser i prosent

Regruppert overensstemmende med høringsnotatets forslag med 5 kravsgupper:

Antall saker som blir betalt innen					Antall uløste saker etter snitt 12 mnd
Kravsgupper	Antall saker	<= 28 dager	29-42 dager	>42 dager	
2 500	268 223	158 609	17 470	42 567	49 577
10 000	98 511	58 000	7 694	17 294	15 523
50 000	23 869	11 766	1 436	4 625	6 042
250 000	4 594	2 523	255	855	961
250 000	674	351	41	131	151
	395 871	231 249	26 896	65 472	72 254

Figur 9. Gjennomsnittlig fordeling av et utvalg inkassosaker innen de forskjellige salærklasser ved ny klasseinndeling

Andel saker som blir betalt innen				Antall uløste saker etter snitt 12 mnd	
Kravsgupper	<= 28 dager	29-42 dager	>42 dager		
2 500	59 %	7 %	16 %	18 %	100 %
10 000	59 %	8 %	18 %	16 %	100 %
50 000	49 %	6 %	19 %	25 %	100 %
250 000	55 %	6 %	19 %	21 %	100 %
250 000	52 %	6 %	19 %	22 %	100 %
Totalt	58 %	7 %	17 %	18 %	100 %

Figur 10. Gjennomsnittlig fordeling av et utvalg inkassosaker innen de forskjellige salærklasser ved ny klasseinndeling i prosent

NIF har satt sammen en eksempelportefølje på ca 400 000 saker som representerer et gjennomsnitt for bransjen. Denne porteføljen ville med de salærregler som gjaldt i 2008 gitt en brutto inntekt på kr 328,0 mill. Høringsnotatets forslag med delvis reduksjon vil da medføre en redusert inntekt på 21,8 %. Høringsnotatets forslag, med generell reduksjon, vil derimot medføre en inntektsmessig reduksjon på 38,4 %.

Saker mottatt til inkasso i 2008				Forventet salærinntekt basert på dagens regler				
Kravsgruppe	Antall saker	Prosent	Kummulativ prosent	Kravsgruppe	<= 28 dager	29-42 dager	>42 dager	Sum
<1.250	195 976	49,40	49,40	<1 250	31 649 088	6 713 155	17 433 230	55 795 472
1.250-2.500	102 834	22,77	66,18	2 500	37 724 320	8 885 205	19 259 222	65 868 747
2.500-5.000	76 778	17,00	83,18	5 000	40 077 206	10 576 909	22 618 252	73 272 367
5.000-10.000	37 773	6,37	91,55	10 000	23 445 578	6 295 166	15 694 107	45 434 851
10.000-25.000	22 145	4,90	96,45	25 000	18 500 421	4 637 326	14 681 322	37 819 069
25.000-50.000	8 084	1,79	98,24	50 000	9 323 894	2 101 760	7 133 799	18 559 453
50.000-100.000	4 044	0,90	99,14	100 000	6 368 666	1 211 933	4 221 699	11 802 299
100.000-250.000	2 756	0,61	99,75	250 000	6 404 099	1 423 133	4 502 027	12 329 259
250.000-500.000	741	0,16	99,91	500 000	2 271 138	596 045	1 541 496	4 408 680
>500.000	405	0,09	100,00	>500 000	1 426 355	263 327	1 228 859	2 918 541
Totalt	451 538	100,00		Sum	177 190 765	42 703 958	108 314 014	328 208 738

Figur 11. Beregnet salærinntekt dagens salærssystem

Alternativ 1 a) Forventet salærinntekt med delvis reduksjon, uten endring av tidspunkt for tungt salær

Kravsggruppe	<= 28 dager	29-42 dager	>42 dager	Sum
<2 500	50 358 723	11 093 530	27 030 241	88 482 494
10 000	57 664 465	15 298 979	34 387 905	107 351 349
50 000	25 480 885	6 219 710	20 032 142	51 732 737
250 000	10 643 391	2 151 458	7 213 714	20 008 563
>250 000	3 401 784	794 719	2 539 223	6 735 726
Sum	147 549 248	35 558 396	91 203 225	274 310 869
Redusert inntekt:	53 897 868		16,4 %	

Alternativ 1 b) Forventet salærinntekt med delvis reduksjon inkludert endring av tidspunkt for tungt salær

Kravsggruppe	<=42 dager	>42 dager	Sum
<2 500	55 905 488	27 030 241	82 935 729
10 000	65 313 954	34 387 905	99 701 860
50 000	28 590 740	20 032 142	48 622 882
250 000	11 719 121	7 213 714	18 932 834
>250 000	3 799 143	2 539 223	6 338 366
Sum	165 328 446	91 203 225	256 531 671
Redusert inntekt:	71 677 066		21,8 %

Figur 12. Beregnet salærinntekt iht til forslaget, delvis reduksjon.

Alternativ 2 a) Forventet salærinntekt med generell reduksjon, uten endring av tidspunkt for tungt salær

Kravsggruppe	<= 28 dager	29-42 dager	>42 dager	Sum
<2 500	50 358 723	11 093 530	27 030 241	88 482 494
10 000	38 442 977	10 199 319	22 925 270	71 567 566
50 000	16 987 257	4 146 473	13 354 762	34 488 491
250 000	8 514 713	1 721 167	5 770 971	16 006 851
>250 000	2 721 427	635 775	2 031 379	5 388 580
Sum	117 025 096	27 796 265	71 112 622	215 933 983
Redusert inntekt:	112 274 755		34,2 %	

Forventet salærinntekt med generell reduksjon inkludert endring av tidspunkt for tungt salær etter forslaget i HØRINGSNOTATET.			
Kravsggruppe	<=42 dager	>42 dager	Sum
<2 500	55 905 488	27 030 241	82 935 729
10 000	43 542 636	22 925 270	66 467 906
50 000	19 060 493	13 354 762	32 415 255
250 000	9 375 296	5 770 971	15 146 267
>250 000	3 039 314	2 031 379	5 070 693
Sum	130 923 228	71 112 622	202 035 850
Redusert inntekt:	125 172 897		38,4 %

Figur 13. Beregnet salærinntekt iht. forslaget, generell reduksjon

Alle foranstående reduksjonsprosenter er i beste fall og forutsetter at skyldnerne i et nytt regime forholder betalingsstrømmen på samme måte som i det gamle regime. All erfaring tilsier imidlertid at frister og fristers lengde har stor betydning for betalingsstrømmen.

7. LØNNSOMHET VIKTIG FOR UTVIKLING OG PÅLITELIGHET

Som enhver annen virksomhet er også norske inkassobyråer avhengig av en rimelig lønnsomhet for å ivareta helt nødvendig produktutvikling. I tillegg er det svært viktig å opprettholde en rimelig lønnsomhet av hensyn til at selskapene skal fremstå som pålitelige. Et fornuftig driftresultat er nødvendig for å etterkomme og etterleve de normer og regler som gjelder for bransjen.

Redusert lønnsomhet vil i tillegg favorisere de aktørene som kan utnytte stordriftsfordelen. Små og mellomstore inkassoforetak vil bli skadelidende og mangfoldet vil bli borte. De små inkassoforetakene har en større forankring til det lokale næringslivet enn de store foretakene og utfører en viktig lokaløkonomisk funksjon med stor innsikt og lokalkunnskap.

8. UTILSIKTEDE NEGATIVE KONSEKVENSER

Ambisjonen med departementets forslag er et håndslag til de fattige. NIF er imidlertid av den oppfatning at Departementets forslag, hvis det blir vedtatt, vil ha store, og helt sikkert utilsiktede negative konsekvenser for alle involverte aktører, både skyldnerne, inkassobransjen, namssystemet og næringslivet.

En del konsekvenser er nevnt i høringsnotatet på side 17 følgende. Ved gjennomgangen foretar imidlertid ikke departementet noen avveining eller vektning av konsekvensene. Departementet konstaterer at forslaget vil kunne få en rekke konsekvenser så vel for

fordringshaver som for skyldner uten å si hvilke av konsekvensene man ønsker å ta hensyn til og hvilke som "ofres". NIF mener dette er sterkt beklagelig og understreker at konsekvensene må belyses i sin fulle bredde før det fattes beslutninger om å endre salærstrukturen.

8.1 VANSKELIGERE FOR SKYLDNERNE

Det mest iøynefallende med Justisdepartementets forslag er de åpenbare negative konsekvensene det vil ha for skyldnerne. Forslaget vil åpenbart medføre en kraftig nedjustert servicegrad i en fase hvor det er mulig – og viktig – å løse de fleste av inkassosakene.

Dessverre er det også slik at de økonomisk mest vanskeligstilte skyldnerne vil bli blant de store taperne ved den foreslåtte endring.

NIF ser tre hovedområder hvor skyldnerne blir rammet:

- Lavere servicegrad overfor skyldnerne i en kritisk tidligfase
- Økt bruk av rettslig inkasso
- Dreining mot egeninkasso med mindre forbruker- og rettsvern for skyldnerne

8.2 LAVERE SERVICEGRAD I EN KRITISK TIDLIGFASE

Kostnader til arbeidskraft utgjør rundt 50 % av de totale kostnadene i norske inkassoselskaper. En kraftig reduksjon i inntektene må derfor medføre en reduksjon av antall ansatte. Dette vil formodentlig skje uaktet kostnadsdeling med oppdragsgiver eller ikke. Det vil si at man får færre hender til å gjøre den samme jobben, og det er de ansatte i inkassobyråene som i dialog med skyldner prøver å løse den enkelte sak.

Hovedprinsippet i et kredittkjøp eller låneopptak er en tillit mellom begge partene i kontraktsforholdet, og at disse har en felles målsetting og forståelse om at kreditten eller lånet skal tilbakebetales i henhold til den avtalen partene ble enige om på kontraktstidspunktet. Hvis kravet av en eller annen grunn ikke blir betalt, oppstår det rent psykologisk et spenningsforhold mellom fordringshaver og skyldner som preges av sviktende tillit og mulig konflikt.

Ved at fordringen oversendes til en inkassator oppstår det et trekantforhold der inkassator trer inn i rollen som mekler for å finne en løsning på betalingsmisligholdet. Det er inkassosalærrets størrelse som avgjør hvor stor innsats byråene kan legge i dialogen med skyldneren. I dag er denne tjenesten den viktigste årsaken til at inkassobyråene klarer å løse 95 % av inkassosakene uten bruk av rettslig skritt. I tillegg er denne dialogen en viktig sikkerhetsgaranti for skyldner.

Etter at betalingsoppfordring er utsendt fra inkassator vil saksbehandler nokså omgående, og lenge før innslagstidspunktet for tung sats, søke å kontakte skyldner for å avklare skyldners økonomiske situasjon og yte økonomisk rådgiving. Det er viktig på dette tidspunkt

å avklare hvorvidt det foreligger innsigelser eller andre hindringer for at fordringen kan betales ved det gitte forfall.

Er det uenighet kan saksbehandler bistå i dialogen mellom skyldner og fordringshaver for å avklare innsigelsens innhold og søke å oppnå enighet om størrelsen på betalingen og forfall. Der skyldner ikke er i stand til å betale kravet nå, er det viktig å inngå nedbetalingsavtaler tilpasset skyldners økonomi.

For skyldner har denne dialogen følgende fordeler (fordi man unngår tung sats og rettsgebyr ved en tidlig, frivillig løsning):

- Etter betaling kan skyldner igjen disponere sin inntekt uten å ta hensyn til gammel ubetalt gjeld.
- En rask betaling er i tillegg lønnsom.
- Å skape forståelse og etablere avtaler minsker den psykiske belastningen betalingsmisligholdet påfører skyldner.
- Opprettholde et fortsatt kundeforhold

Forutsetningen for denne tjenesten er imidlertid at det er regningssvarende for inkassator å bruke tid på slike utenrettslige løsninger. Alternativet er å overlate dialogen til namsapparatet ved, etter utløpet av betalingsfristen, å oversende saken direkte til Politiet / Namsfogden eller forliksrådet hvis det foreligger tvist.

Etter dagens system mottar inkassobyråene i snitt fra kr 400,- til kr 750,- innbetalt i erstatningsbeløp / inkassosalær pr. sak, avhengig av porteføljesammensetning, for denne tjenesten. Tjenesten er nær 100 % personellintensiv. Det vil si at en reduksjon av det gjennomsnittlige erstatningsbeløpet inkassobyråene mottar fra skyldner vil gi en umiddelbar reduksjon i antall ansatte som vil være dedikert til å etablere løsninger sammen med skyldner.

8.3 FLERE INKASSOSAKER HAVNER I RETTSSYSTEMET

En økt bruk av rettslig prosess har ingen fordeler for skyldner, Det er snarere slik at rettsgebyrene til Staten påfører skyldneren store kostnader. I tillegg er det en psykisk belastning å måtte forholde seg til politietaten/namsapparatet i forbindelse med de tvangsmidler som blir iverksatt. Når først saken er oversendt til namsapparatet blir automatisk fordringshavers og inkassobyråets vilje til å forhandle frem minnelige løsninger forringet.

Slik vil den foreslåtte forskriftsendringen medføre at skriftlig kommunikasjon blir enerådende i inndrivingsprosessen, slik situasjonen var for ca. 20 år siden. Innfordringen vil da bli kaldere og mindre løsningsorientert. Ved at saken overlates til namsapparatet vil det i tillegg gå lang tid før skyldneren får noen å snakke med for å løse betalingsproblemene sine. De mest ressursvake og fattige blir skadelidende. Det er denne gruppen som i størst grad trenger bistand til en utenrettslig løsning. Bortfaller dette tilbudet er konsekvensen en kostbar rettslig inndrivelse av kravet. En reduksjon av inkassosatsen vil ved dette ikke bli et

håndslag til de fattigste, men et håndslag til de mest ressurssterke som av en eller annen grunn misligholder betalingsforpliktelsene sine.

8.4. DREINING MOT EGENINKASSO

En rekke virksomheter/bedrifter i Norge driver inkasso i egen regi utenfor Kredittilsynets innsyn og kontroll.

Som nevnt i høringsnotatet vil en endring av kostnadsdelingen ved bruk av fremmedinkasso føre til en dreining mot økt bruk av egeninkasso. En slik dreining vil føre til at behandling av inkassosaker i et transparent system, slik vi har det ved fremmedinkasso, dreies over til et lukket system uten innsyn. Det vil ikke finnes noen form for tilsynsmyndighet til å overvåke den behandling som da gjøres.

I tillegg fratas skyldner muligheten til å klage til Inkassoklagenemnda over eventuell feilaktig behandling og blir henvist til å benytte domstolene for å prøve adferdsnormer fra fordringshavers side. De som er svakest stillet økonomisk, og som Departementets forslag direkte er rettet mot, vil aldri ha, og har aldri hatt, ressurser eller økonomisk evne til en slik domstolsprøving.

Saksbehandlingen ved egeninkasso vil ofte, i motsetning til ved fremmedinkasso, preges av at saksbehandler er "eier" av det økonomiske problemet manglende betaling medfører for fordringshaver. Ved egeninkasso øker egeninteressen i resultatet av prosessen, og resultatet kan tidvis hellige de midler som brukes. Oppfatningen av at man har et rettmessig krav, som i utgangspunktet kan være korrekt, medfører erfaringsmessig at man får en mer hardhendt inndrivning særlig i de tilfeller fordringshaver selv er i økonomiske vanskeligheter. I krisetider som nå, er armlengdes avstand til stor sikkerhet for skyldner.

En inkassator vil ha et langt mer objektivt forhold ved behandling av innsigelser og reklamasjoner enn hva partene seg i mellom direkte klarer å frembringe. Av de avgjørelser som blir tatt i Inkassoklagenemnda er spørsmålet om hvorvidt det foreligger et omtvistet krav det hyppigst forekommende. Det er neppe noen tvil om at større bruk av egeninkasso vil gjøre det vanskeligere for skyldner i egenskap av forbruker å bli hørt.

Omfanget av egeninkasso har over tid svingt i pendelbevegelse. Inkassobransjen er vel kjent med at egeninkasso er og alltid har vært tilgjengelig, og har ingen problemer med det. En fordringshaver kan iverksette et hvilket som helst tiltak og rettslig skritt for å inndrive egen fordring for egen regning. I reglene vedrørende dette har det ikke vært noen endring de senere år.

Fordringshaver er ved egeninkasso bundet av de samme regler for god inkassoskikk som gjelder for fremmedinkasso. En del av de systemer som er laget for egeninkasso er imidlertid lagt opp med rutiner som helt klart er i strid med forannevnte prinsipp. Trussel om konkursbegjæring og bruk av rettslig skritt er her en ordinær del av purreprosessen, uten at intensjonen er gjennomføring.

Dette har medført at eksempelvis bruken av konkursvarsel er gått opp med 50 % i løpet av to år (økning fra 6000 til 9000 forkynnelser pr år). Ved siden av at dette belaster namsapparatet unødvendig i forbindelse med forkynnelser, vil unødvendig bruk av trusler, som forblir trusler, være med på å redusere respekten for de spilleregler som gjelder i det innfordringsmessige landskapet. Dette vil i sin tur gå utover den generelle betalingsmoral.

Vi vil også her understreke den svært lave andelen klager som har gått til Inkassoklagenemnda over saker håndtert gjennom fremmedinkasso.

9. VANSKELIGERE FOR NORSKE BEDRIFTER MED 18,5 MRD. KR. I ØKT KAPITALBINDING PR. KREDITTDAG OG ØKTE TAP

Norsk næringsliv har gjennom mange år vært blant de fremste i Europa når det gjelder effektive rutiner for "credit management". På grunn av generelt lav egenkapital, særlig i små og mellomstore bedrifter, har norsk næringsliv vært nødt til å ha sterkt fokus på den kapitalbinding som finner sted i utestående fordringer.

Varekreditten er den billigste finansieringsformen som finnes i næringslivet, men er forbundet med betydelig risiko. Et velfungerende innfordringssystem er derfor av svært stor viktighet i de tilfeller mislighold oppstår. NIF er av den oppfatning at de foreslåtte regler, på to plan vil være med på å øke kapitalbindingen i næringslivet og derigjennom næringslivets tap.

For det første vil reduserte salærsatser med nødvendighet medføre at flere krav vil bli overført til namsapparatet for rettslig behandling. Selv om vi ser bort fra de urovekkende restanser som er etablert enkelte steder i landet pr. dato, vil saksbehandlingen hos namsmyndigheten ta lenger tid, og gi et dårligere resultat både for fordringshaver og skyldner, enn en manuell behandling hos byråene. Dette vil medføre økt kapitalbinding og økte rentekostnader. Hvis man i tillegg ikke klarer å få restansene hos enkelte namsmyndigheter under kontroll, er det fare for at kreditor går konkurs mens han står "i køen" hos namsmannen.

For det andre er NIF av den oppfatning at en utsettelse av innslagstidspunktet for tung sats fra 29. til den 43. dagen også vil medvirke til økt kapitalbinding. Det er ingen tvil om at de aller fleste skyldnere ønsker å gjøre opp for seg, og det i tide. Årsaken til at det allikevel blir inkassosaker skyldes både manglende betalingsevne og -vilje.

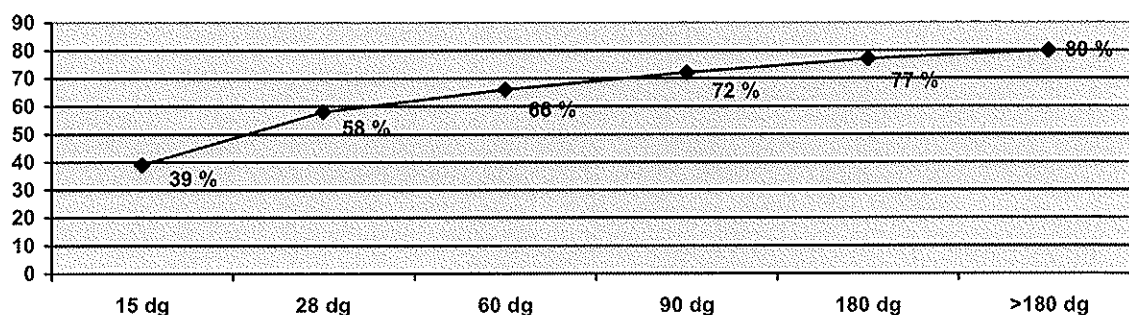
De som har evne, men kommer i en misligholdssituasjon på grunn av "eget rot" betaler før innslagstidspunktet for tung sats. Vår statistikk viser at 58 % betaler før innslagstidspunktet for tung sats. Bare ytterligere 7 % betaler mellom den 29. dagen og et eventuelt nytt innslagstidspunkt på dag 42.

NIF er overbevist om at hvis man utsetter sanksjonen vil også betalingsstrømmen forsinkes. Dette vil medføre økt kapitalbinding for næringslivet. Med økt kapitalbinding som følge av at den faktiske kredittiden øker fordi betalingsstrømmen trekkes ut i tid øker også faren for

tap. Fjerner man insitamentet for å gjøre opp i tide vil heller ikke de som har penger se behovet for å gjøre opp raskest mulig.

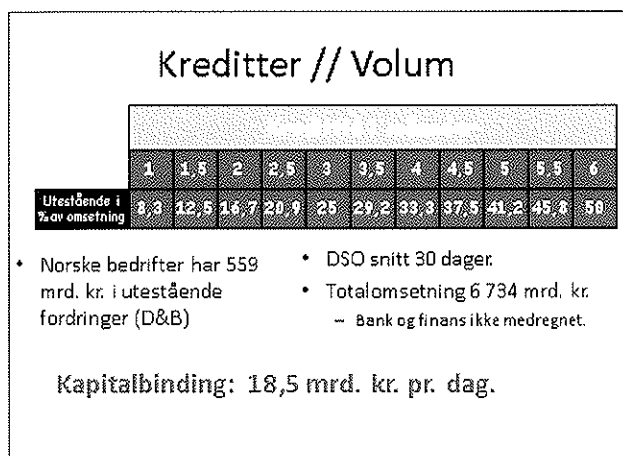
LØSNINGSGRAD VS. INKASSOTID

Figur 14. Betalingsstrømmen

Det er kun et godt insitament for å betale tidligere som kan øke betalingsstrømmen. Slik har det alltid vært. Svekket insitamentet for rettidig betaling påvirker det betalingsmoralen og betalingsstrømmen som er selve livsnerven for næringslivet.

I følge beregninger foretatt av kredittopplysningsselskapet Dun&Bradstreet har norsk næringsliv, bank- og finansinstitusjoner ikke medregnet, 559 mrd. kr. i utestående fordringer. Gjennomsnittlig effektiv kredittid i Norge ved årsskifte 30 dager, dvs. 8,3 % av den totale kredittomsetningen som da blir 6 734 mrd. kr. årlig

Figur 15. Beregning av kapitalbinding pr. kredittdag

Svekket betalingsstrømmen slik at effektiv kredittid øker medfører det en økt kapitalbinding for næringslivet med 18,5 mrd. kr. pr. dag.

Økt kapitalbinding og økt tap vil av fordringshaver måtte innkalkuleres i varens pris. Slik sett vil økt kapitalbinding og økte tap medføre økte kostnader for samfunnet ved at økt kredittkostnad spres på samtlige forbrukere og bedrifter.

Som det fremgår av det som er nevnt i høringsnotatet, har Norge en høyere løsningsgrad på fordringer oversendt til inkasso enn de andre nordiske landene. Dette til tross for at Norge er det landet som bruker færrest rettslige skritt i innfordringsøyemed. Det er altså inkassobyråenes manuelle behandling og dialog som skaper dette resultatet. Ved reduserte marginer vil også innholdet av den tjenesten som utføres bli redusert.

I tillegg vil selve forhandlingsklima overfor skyldner hardne. I utgangspunktet krever inkassoforetakene maksimalsatsen i den betalingsoppfordring som utsendes. Ved den etterfølgende dialog som føres mellom inkassobyrået og skyldneren skapes det imidlertid underveis minnelige løsninger som totalt sett medfører at maksimalsatsen / inkassosalæret reduseres med 10 % i gjennomsnitt ved oppgjør. Norge er tjent med å ha en lønnsom inkassobransje som har ressurser til å finne gode løsninger for skyldneren og fordringshaver, samtidig som norske bedrifter nyter godt av svært lave kredittap.

10. DE ØKONOMISK SVAKSTILTE SOM FORSLAGET SKAL HJELPE

Som det fremgår av figur 8 blir 58 % av sakene betalt før innslagstidspunktet for tung sats etter dagens regler. 42 % betaler altså etter dette tidspunkt og de langt fleste av disse først sent i innfordringsprosessen. En analyse av de økonomisk svakstilte inkassoskyldnerne viser at kun 10 % betaler innen innslagstidspunktet for tung sats, og kun ytterligere 3 % før dag 42 etter betalingsoppfordring. Et forskjøvet innslagstidspunkt for tung sats vil altså bety svært lite for de det er ment å skulle hjelpe. Rabatten tilkommer de mer ressurssterke.

Hvis vi definerer de økonomisk svakstilte etter OECDs fattigdomsnorm, blir de som tjener mindre enn 50 % av gjennomsnittet "fattige". Gjennomsnittsinntekten (netto inntekt) var i 2007 ca 222.950 kr. Fattigdomsnormen vil etter dette omfatte de som hadde nettoinntekt lavere enn ca 111.475 kr. (Tallene er beregnet av Lindorff Decision AS basert på offisielle ligningstall) Dette er selvfølgelig et grovt mål siden det ikke tas hensyn til skatteklasse, forsørgelsesbyrde etc., men det er likevel tilstrekkelig presist til å si noe om gruppen som tjener mer eller mindre enn denne gjennomsnittsinntekten. Undersøkelsen er gjort på den yrkesaktive aldergruppen fra 25 år til 65 år.

Undersøkelsen viser at ca 40 % av inkassosakene er mot "fattige". Oversikten nedenfor viser hva slags varer og tjenester fattige skyldneres inkassogjeld knytter seg til.

Bransje – kategori krav	% vis andel av kravene mot "fattige"
Energi – Strøm og fyring	30 %
Telecom – Mobil, fasttelefon, internett, kabeltv.	15 %
Bibliotek, barnehage, SFO, renovasjon etc.	11 %
Forsikring, finans og lån	16 %
Postorde, abonnementer, annonser, bokklubb etc.	20 %
Øvrig	8 %

Figur 16. Bransjefordeling av krav fra fattige skyldnere.

Som nevnt over betaler 10 % av disse før tung sats. De øvrige 30 % er overrepresentert i gruppen hvor det uttas rettslige skritt, og da betyr inkassosalæret økonomisk mindre enn kostnadene ved det enkelte rettslige skrittet. Følgende tabell viser kostnadene ved de enkelte elementer som inngår i en inkassoprosess som i dette tilfelle ender med tvangssalg av fast eiendom.

Beregning av kostnader fordelt på inkassosak								
1. januar 2009								
I - inkassosaksen:								
	590 R - Rettsgebyret:			860				
	Forfall	Purring	Lett sats	Tung sats	Klage	§ 7-2.f.	Utlegg	Tv.salg
Hovedstol	kr 4 000	kr 4 000	kr 4 000	kr 4 000	kr 4 000	kr 4 000	kr 4 000	kr 4 000
Rente		kr 28	kr 64	kr 152	kr 178	kr 279	kr 279	kr 680
Purregebyr		kr 59	kr 59	kr 59	kr 59	kr 59	kr 59	kr 59
Lett salær			kr 826					
Tungt salær				kr 1 711	kr 1 711	kr 1 711	kr 1 711	kr 1 711
Skriving av klage/begj.					kr 860		kr 860	kr 860
Gebyr klage					kr 860		kr 860	kr 860
Møtegebyr					kr 430		kr 430	kr 430
Skriving av utleggsbegj.						kr 860	kr 860	kr 860
Gebyr avholdt forretning						kr 1 591	kr 1 591	kr 1 591
Pantestest								kr 172
Skriving av tvangssalgsbegj.								kr 860
Avholdt tvangssalg								kr 9 546
Annonser								kr 6 000
MVA			kr 207	kr 428	kr 858	kr 858	kr 1 073	kr 1 288
	kr 4 000	kr 4 085	kr 5 156	kr 6 350	kr 8 956	kr 9 356	kr 11 723	kr 27 997
FORDDELING AV KOSTNADENE I EN INKASSOSAK								
Til Kreditor	kr 4 000	kr 4 085	kr 4 123	kr 4 211	kr 4 237	kr 4 338	kr 4 338	kr 4 719
Til Byrået			kr 826	kr 1 711	kr 1 711	kr 2 571	kr 3 431	kr 3 431
Til Staten			kr 207	kr 428	kr 1 719	kr 2 449	kr 3 524	kr 13 457
Til Andre					kr 430		kr 430	kr 5 430

Figur 17. Kostnadsutvikling for et krav på kr. 4000 gjennom innfordringsprosessen.

Tabellen viser at, for å hjelpe de økonomisk svakeste, ville en reduksjon av kostnadene ved det enkelte rettslige skrittet (tilleggssalær og rettsgebyr) være mer effektivt og treffsikkert enn en generell reduksjon av inkassosalæret.

Analysen viser videre at gjennomsnittsinntekten som inkassobyrået har fra gruppen "fattige" i denne analysen er lavere enn kostnaden. Gjennomsnittsinntekten er kr. 588, mens gjennomsnittskostnaden er kr. 621. I dette ligger at de "rike" subsidierer en tilfredsstillende behandling av krav mot "fattige". En generell inntektsreduksjon som foreslått i høringsnotatet vil med andre ord ramme de "fattige" hardest fordi det er i disse sakene en kostnadsreduksjon vil ha størst effekt.

For inkassobyråene betyr kostnadsreduksjon nesten utelukkende redusert manuell saksbehandling. Det vil si dårligere tilgjengelighet og raskere overføring til namsmyndigheten. Økonomisk ligger det derfor ingen gevinst i dette for skyldner selv om salæret reduseres.

En svensk modell ville medført en økning i antall rettslige skritt tilsvarende en inntektsøkning på 1,8 milliarder kroner for staten. Denne inntektsøkningen er det i så fall de aller mest vanskeligstilte som vil måtte betale.

I denne sammenheng vil NIF overfor departementet påpeke at selv om rettsgebyret ved utlegg ble vesentlig redusert i 2006 er det fremdeles slik at staten har en netto inntekt fra rettsgebyrene. Av ca. 331 000 rettslige skritt i 2008 utgjorde forliksklager og utleggsbegjæringer ca. 300 000 av disse. I relasjon til de "fattige" ville en ytterligere reduksjon av gebyret ved forliksklager og utleggsforretninger ned til selvkost bidra sterkt til å redusere inkassokostnadene for de økonomisk svakeste.

11. NÆRINGSKYLDNERE VS FORBRUKERE

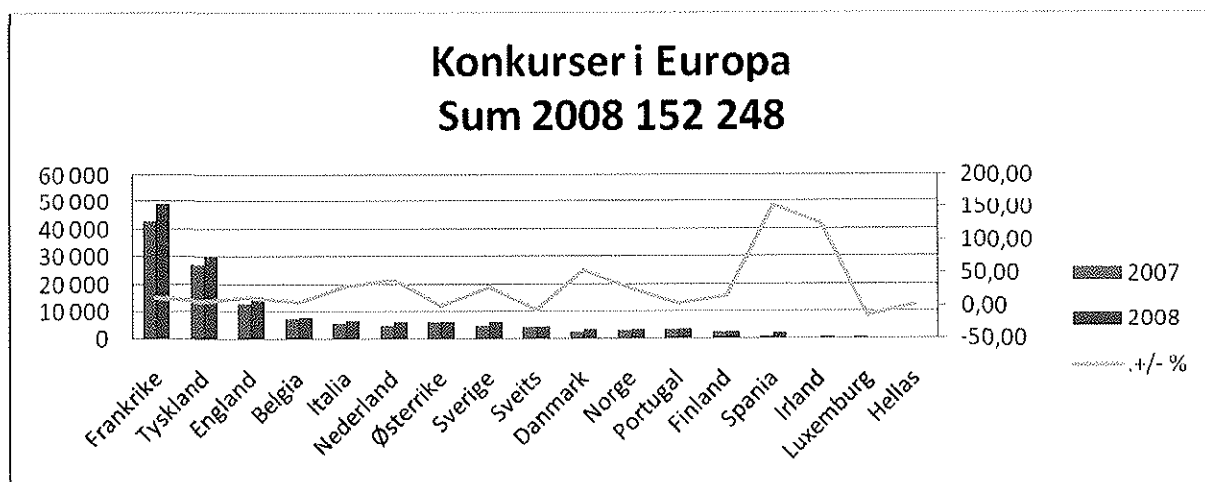
NIF legger til grunn at departementet ikke har til hensikt å endre salærstrukturen for krav overfor næringskyldnere. Dette vil jo ikke påvirke situasjonen for de økonomisk svakest stilte.

I antall utgjør saker med krav mot forbrukere ca. 75 % av totalen. Det jevner seg imidlertid mer ut når det sammenlignes mot kravsbeløpets størrelse. Krav mot næringsdrivende er vesentlig færre enn krav mot forbrukere, men kravsbeløpene er vesentlig større.

I tillegg er det slik at krav mot næringsdrivende svært ofte er vesentlig mer komplisert enn krav mot forbrukere. Av denne grunn er behandlingsmodellene som gjelder for disse to grupper svært forskjellige. Ved B2B er det underliggende avtalegrunnlaget ofte vesentlig mer komplisert enn i B2C forhold. I B2B forhold er det i stor utstrekning avtalefrihet på områder hvor man overfor forbrukere har preseptoriske regler. På grunn av beløpenes størrelse betyr i tillegg det preventive elementet mer.

Dessuten er det slik at næringslivet er helt avhengig av velfungerende betalingssystemer seg i mellom. Dagens salærstruktur bidrar til dette.

I EUs direktiv "Combating Late Payment" heter det at (skrevet i 2002) *"One out of four insolvencies is due to late payment. This leads to the loss of not less than 450 000 jobs per year. Receivables worth 23,6 billion Euros are lost every year through the insolvencies caused by late payment"*. 152 248 virksomheter gikk konkurs i Europa i 2008, dette medførte at 1,4 millioner arbeidstakere mistet jobben. Dette understreker behovet for å opprettholde dagens salærstruktur for krav rettet mot næringskyldnere.

Figur 18. Oversikt over konkurser i Europa

NIF er derfor også av den oppfatning at det ikke er noen grunn til å foreta noen endring i beregningsreglene over for næringsdrivende. Rent systemteknisk er det ukomplisert å praktisere to ulike salærregimer siden skyldnerne enkelt kan identifiseres i riktig kategori.

12. ALTERNATIVT FORSLAG

Med bakgrunn i departementets begrunnelse for forslaget er NIF av den oppfatning at det fremlagte forslag ikke treffer de grupper forslaget er ment å hjelpe – snarere tvert i mot. En generell reduksjon gir mest til de resurssterke og minst eller ikke noe til de økonomisk svakstilte. NIF har derfor gjennomgått alle elementer i inkassoprosessen for å se hvilke elementer som kan være særlig tyngende for de svakeste og som kan inngå i en endring som kan gjennomføres som forskrift.

12.1. FORSLAG

SKILLE MELLOM FORBRUKERSKYLDNERE OG NÆRINGSSKYLDNERE

Det foreslås, med begrunnelse gitt i pkt. 11, at det skilles mellom nærings- og forbrukerskyldnere, hvor næringskyldnere er foretak registrert i Foretaksregisteret. Overfor disse vil dagens inkassosats, betegnet ISN, og salærtariff gjelde.

Det innføres en ny Inkassosats, betegnet ISF, som skal gjelde for skyldnere i egenskap av forbruker, og for å gi en viss generell reduksjon foreslås ISF satt til kr. 530,-. Dette vil medføre en salærreduksjon på 10,5 %.

Både ISN og ISF reguleres i takt med konsumprisindeksen som tidligere.

GEBYRMESSIG ERSTATNING FOR VARSLER

Purregebyret beregnes som i dag, både i relasjon til nærings- og forbrukerskyldnere til en tidel av ISN, men konsumeres av maksimalsatsen som i dag hvis inkassoprosessen fortsetter med betalingsoppfordring.

BEHOLDE DAGENS KLASSEINDELING AV INKASSOTARIFFEN – 10 KLASSE

Som nevnte under pkt. 3.1 er det store forskjeller på de forskjellige aktørene i inkassobransjen. En endring av selve klasseinndelingen vil derfor slå veldig forskjellig ut for de forskjellige aktørene avhengig av hvordan det enkelte byrås portefølje er sammensatt. Det er de mellomstore og små byråene som får de største inntektsmessige reduksjonene av endring.

IKKE UTSETTE INNSLAGSTIDSPUNKET FOR TUNGT SALÆR

Som beskrevet i pkt. 6 vil en utsettelse med innslagstidspunktet for tungt salær fra etter dag 28 til etter dag 43 flytte betalingsstrømmen og øke næringslivets kapitalbinding i utestående fordringer.

REDUSERE TILLEGGSSALÆRET FOR SKRIVING AV FORLIKSKLAGE OG UTLEGGSFORRETNING.

De økonomisk svakstilte er overrepresentert blant dem det tas rettslige skritt mot. For å lette byrden nettopp for disse forelås tilleggssalæret for utferdigelse av forliksklage og utleggsforretning redusert fra dagens kr. 860,- til kr 530,-, dvs. til 1 ISF. For å få en enhetlig sats foreslås denne satsen også å gjelde i de tilfeller skyldner er næringsdrivende.

BORTFALL AV TILLEGGSSALÆRET VED AVDRAGSORDNINGER OVER 4 AVDRAG JFR. INKASSOFORSKRIFTEN § 2-4, 1 LEDD.

Både for skyldner og fordringshaver er det av stor viktighet å søke å komme frem til rasjonelle betalingsløsninger. De økonomisk svakstilte er i dag overrepresentert blant de som inngår avdragsavtaler med flere avdrag enn 4. Et bortfall av tilleggssalæret for slike avdragsavtaler vil være en betydelig lettelse for skyldner som må nedbetale gjelden i avdrag. Tilleggssalæret er i dag på kr. 885,-.

REDUSERE RETTSGEBYRET FOR FORLIKSKLAGE OG UTLEGGSFORRETNING

I utgangspunktet skal statens kostnader ved behandling av forliksklager og utleggsforretninger dekkes av rettsgebyret for den enkelte forretning. Selv om gebyret for utleggsforretninger ble vesentlig redusert i 2005 har fremdeles staten ikke ubetydelig inntekt ved behandling av forliksklager og utleggsforretninger. Da de økonomisk svakstilte er overrepresentert blant de som får rettslige skritt mot seg ville en reduksjon av rettsgebyret her være et svært treffsikkert virkemiddel under hensyn til departementets hovedintensjon med forslaget.

NIF tillater seg å foreslå at gebyret for forliksklager reduseres fra kr 860 til kr 600, og gebyret for utleggsforretninger fra kr. 1591 til kr 1000.

ENDRING AV LIVSOPPHOLDSATSEN

NIF er av den oppfatning at det mest treffsikre virkemiddelet til å hjelpe de økonomisk svakstilte er å gjøre en gjennomgripende evaluering av nivået for livsoppholdssatsen ved

utlegg som beskrevet i pkt. 12.3 under. Det er liten sammenheng at livsoppholdssatsen i relasjon til forskjellige forhold skal variere med 50 %.

12.2. ØKONOMISK KONSEKVENNS AV FORSLAGET

Beregning av kostnadsfordeling i inkassosak								
I - Inkassosatsen:	530	R - Rettsgebyret:		860				
	Forfall	Purring	Lett sats	Tung sats	Klage	§ 7-2.f.	Utlegg	Avdrag
Hovedstol	kr 4 000	kr 4 000	kr 4 000	kr 4 000	kr 4 000	kr 4 000	kr 4 000	kr 4 000
Rente		kr 26	kr 64	kr 152	kr 178	kr 279	kr 279	kr 279
Purregebyr		kr 59	kr 59	kr 59	kr 59	kr 59	kr 59	kr 59
Lett salær			kr 736					
Tungt salær				kr 1 531	kr 1 531	kr 1 531	kr 1 531	kr 1 531
Skriving av klage/begj.					kr 530		kr 530	kr 0
Gebyr klage					kr 600		kr 600	kr 0
Møtegebyr					kr 430		kr 430	kr 0
Skriving av utleggsbegj.						kr 530	kr 530	kr 0
Gebyr avholdt forretning						kr 1 000	kr 1 000	kr 0
Panteattest								kr 0
Skriving av tvangssalg/begj.								kr 0
Avholdt tvangssalg								kr 0
Annonser								kr 0
MVA			kr 184	kr 383	kr 515	kr 515	kr 648	kr 383
	kr 4 000	kr 4 085	kr 5 043	kr 6 125	kr 7 843	kr 9 614	kr 9 607	kr 6 252
FØRDELING AV KOSTNADENE I EN INKASSOSAK								
Til Kreditor	kr 4 000	kr 4 085	kr 4 123	kr 4 211	kr 4 237	kr 4 338	kr 4 338	kr 4 338
Til Byrået			kr 736	kr 1 531	kr 2 061	kr 2 061	kr 2 591	kr 1 531
Til Staten			kr 184	kr 383	kr 1 115	kr 1 515	kr 2 248	kr 383
Til Andre					kr 430		kr 430	kr 0
Redusert salær til byrået i %				10,52 %	19,84 %	19,84 %	24,48 %	55,38 %
Redusert inntekt staten i %				10,52 %	25,79 %	32,17 %	32,07 %	88,43 %
Samlet reduksjon i %				10,52 %	22,03 %	25,57 %	28,21 %	71,61 %
Samlet reduksjon i kroner				-225	-898	-1 229	-1 901	
Samlet reduksjon hvis avdragsavt.				-1 110	Avdragsavt. istede for utlegg		-5 256	

På de vilkår som er beskrevet i pkt. 12.1 over vil skyldners kostnader i forbindelse med inkassopågang bli redusert fra 10 til 55 % i forhold til i dag avhengig hvor langt ut i prosessen skyldner kommer. Skjer betaling etter innslagstidspunktet for tungt salær reduseres kostnaden med 10 % eller kr. 225. Hvis imidlertid skyldner inngår en avdragsavtale på dette tidspunkt reduseres skyldners kostnader med 41 %, eller kr 1110. Hvis det tas ut forliksklage eller utleggsbegjæring etter tvfbl. § 7-2, f. reduseres kostnaden med 20 %, og ved vanlig utleggsforretning 25 %. Hvis skyldner inngår avdragsavtale istedenfor at utleggsforretning gjennomføres med eksempelvis trekk i lønn som resultat, reduseres skyldners kostnader med 55 % eller kr. 5256.

I dette forslaget vil det være nettopp de økonomisk svakstilte som får mest nytte av endringen samtidig som inkassobransjen sikres en rimelig inntjening. I tillegg vil reglenes preventive effekt i relasjon til betalingsmoralen opprettholdes.

12.3. BETALINGSEVNE VS BETALINGSVILJE

Det fremgår av høringsnotatet at formålet med endringsforslaget i "første rekke er å styrke den økonomiske stillingen til personer med gjeldsproblemer". Årsaken til gjeldsproblemer kan være mange, men erfaringsmessig vet vi tre hovedårsaker; sykdom, arbeidsløshet og samlivsbrudd. Gjeldsproblemer finnes i alle samfunnslag og i alle inntektsgrupper. I

foranstående ligger at "personer med gjeldsproblemer" er en svært lite homogen gruppe. Av denne grunn finnes det ikke noen universalløsning som hjelper alle med gjeldsproblemer.

Gjeldsordningsinstituttet er etablert for å ivareta interessene for de som er "varig ute av stand" til å få kontroll over sin økonomi". I tillegg til en ordnet kollektiv nedbetalingsordning gir Gjeldsordningsloven anledning til sanering av gjeld. Dekningslovens kap. 2 setter grenser for hva det kan tas utlegg i, herunder hvor mye skyldner har rett til å beholde til underhold av seg selv og sin husstand ved utleggstrekk. I den utstrekning fordringshaver har "pushet" kreditten uten i tilstrekkelig grad å ha vurdert skyldners evne til tilbakebetaling kan reglene om frarådingsplikten i Finansavtaleloven og Kredittkjøpsloven medføre at skyldners plikt til å betale helt eller delvis faller bort. Alt dette er nødvendige regler for å skape gjensidig respekt i et kredittforhold i tillegg å gi mulighet for økonomisk rehabilitering der andre løsninger ikke fører frem.

I den utstrekning en skyldner faller inn under Gjeldsordningslovens domene, faller inn under Dekningslovens "minste krav" eller omfattes av plikten til fraråding, er en diskusjon om reduksjon av inkassosalærene tilnærmet uinteressant. Der det intet er å hente må fordringshaver bære tapet selv, herunder dekke innfordringskostnadene.

Diskusjonen om skyldner skal dekke fordringshavers innfordringskostnader blir altså først interessant i de tilfellene vi konstaterer at skyldner ikke faller inn under Gjeldsordningsloven, frarådingsplikten i Finansavtaleloven og Kredittkjøpsloven og i tillegg at Namsmannen ved en vurdering i henhold til Dekningslovens regler har funnet at skyldner har betalingsevne.

NIF er av den oppfatning at de som har betalingsevne, vurdert i henhold til gjeldende lover og regler, bør dekke de innfordringskostnader misligholdet medfører. Alt annet vil etter NIFs syn medføre helt uholdbare konsekvenser. Vi diskuterer altså kun erstatningsplikten overfor de som har betalingsevne. De som ikke har betalingsevne skal allerede være ivaretatt på tilfredsstillende måte gjennom gjeldende regelverk.

Reelt sett er det bare en måte å hjelpe de som har gjeldsproblemer – mer penger. Hvilken norm Namsmannen skal legge til grunn ved vurderingen av hva "som med rimelighet trengs til underhold av skyldneren og skyldnerens husstand" i Dekningslovens § 2-7 er imidlertid en annen diskusjon.

I den utstrekning Justisdepartementet er av den oppfatning at den norm som i dag benyttes, eksempelvis ved utlegg, ikke medfører at skyldneren har tilbake tilstrekkelige midler til underhold av seg selv og sin husstand er det innholdet i normen som må endres. Slik NIF ser det er det Justisdepartementet som er den nærmeste til å foreta så vel vurderingen som endringen, som etter NIFs syn må kunne gjøres ved å utarbeide retningslinjer for skjønnet.

Normen er avgjørende for om det foreligger betalingsevne eller ikke og NIF er av den oppfatning at det er uheldig at de livsoppholdsnormer som benyttes av forskjellige instanser rent beløpsmessig er svært forskjellige. Livsoppholdsnormen er det som betyr mest økonomisk for de som har minst.

Både ved utleggstrekk og gjeldsordning beregnes skyldners betalingsevne som det som blir tilbake etter at lønn er fratrasket skatt og norm for livsoppholdssats og boutgifter.

Minst tre ulike normer benyttes:

- ❖ **Gjeld** = Gjeldsordningsnormen (85 % av minstepensjonen) + rimelige boomkostninger
- ❖ **NAV** = egen norm som benyttes av innkrevingscentralen + rimelige boomkostninger
- ❖ **Utlegg** = egen norm som benyttes av namsmennene + rimelige boomkostninger

Enslig	Beløp	Par	Beløp
Enslig Gjeld	Kr. 9.654	Par Gjeld	Kr. 17.814
Enslig NAV	Kr. 6.130	Par NAV	Kr. 10.500
Enslig Utlegg	Ca. Kr. 6.100	Par Utlegg	Ca. Kr. 10.100

Det bør et NIFs syn vurderes å innføre ett felles normsett med hensyn til betalingsevne; dette vil være en effektiv skjerming av svakstilte skyldnere. I tillegg bør det vurderes retningslinjer for særnamsmennenes plikt til å undersøke om det allerede er iverksatt trekk hos skyldner fra andre for å hindre "kollisjon" som medfører at skyldners rettigheter i medhold av "normen" ikke er ivaretatt.

12.4. IKRAFTTREDELSE AV NYE REGLER

En hel rekke avtaler med inkassobyråenes kunder vil måtte endres i større eller mindre grad i den utstrekning dagens regler endres. Det dreier seg her om å gjennomgå de avtalemessige forhold til brorparten av det norske næringslivet. Det er derfor nødvendig at bransjens aktører gis rimelig tid til omstilling og tilpassing. Vi ber derfor om at det settes en frist på 12 måneder fra vedtak til ikrafttredelse.

Oslo 31. Mars 2009.

For Norske inkassobyråers forening

Baard Sig. Bratsberg
Styreleder

Thor A Andersen
Generalsekretær

Rapport 2009-037

**Samfunnsmessige
effekter av redusert
inkassosalær og
forlenget
betalingsfrist**

Samfunnsmessige effekter av redusert salær og forlenget betalingsfrist

Utarbeidet for
Norske Inkassobyråers
forening

Innhold:

1	BAKGRUNN OG PROBLEMSTILLING.....	1
1.1	Bakgrunn for oppdraget - problemstilling	1
1.2	Sammendrag og konklusjon.....	1
2	OM INKASSO I NORGE	4
2.1	Inkassoprosess og kostnadsstruktur i Norge	5
2.1.1	Egeninkasso	6
2.1.2	Fremmedinkasso	6
2.1.3	Rettslig inkasso	7
2.2	Forslag til endring av inkassoforskriften	8
3	HVORFOR FINNES INKASSOBRANSJEN?.....	9
3.1	Hva er formålet med inkassosalæret?	10
3.2	Beskrivelse av betalingsstrømmene	11
3.3	Hvordan organisere inkassovirksomhet mest effektivt?	12
4	EFFEKTER AV FORSLAGET FOR BRANSJEN, TAP PÅ FORDRINGER OG FORRETNINGSKLIMA.....	14
4.1	Reduksjon i inntjening gir reduksjon innsats og løsningsgrad	14
4.2	Reduksjon i salær kan føre til at flere saker behandles av	15
	rettsapparatet	15
4.3	Reduksjon i salær kan gi flere inkassosaker	16
4.4	God sikkerhet for kreditt gir bedre vektvilkår for bedrifter.....	16
4.5	Redusert salær vil gi økt offentlig ressursbruk	16
4.6	Reduksjon i inntekt kan gi restruktureringer i bransjen.....	17
5	FORDELINGSEFFEKTER AV FORSLAGET.	18
5.1	Forslaget sparer skyldningshaver for utgifter, men den samlede effekten for fattige kan være negativ.	18
5.1.1	Rettslig inkasso er dyrt, særlig for de fattige	19
5.1.2	Treffsikkerheten ved forslaget	20

1 Bakgrunn og problemstilling

Resymé

Som et ledd i Regjeringens kamp mot fattigdom har Justis- og politidepartementet foreslått å redusere inkassosalærene med mellom 20 og 50 prosent¹. Econ Pöyry belyser i denne rapporten konsekvenser av forslaget. Vi viser at selv om reduksjon i inkassosalæret kan redusere kostnaden for mange fattige, kan mange andre fattige rammes av at flere saker vil oversendes til rettsvesenet. Rettsbehandling medfører i mange tilfeller en mangedobling av utgiftene, utgifter som skyldner i dag må dekke. Den samlede effekten av forslaget for fattige er derfor høyst usikker, og kan være negativ snarere enn positiv.

En reduksjon i salær kan medføre at inkassoselskapene får mindre muligheter til å følge opp kompliserte saker, noe som reduserer deres inndrivingsgrad. Redusert inndrivingsgrad vil øke bedriftenes tap på fordringer, et tap de vil søke å dekke seg mot ved å øke prisene, samt være mer vaksomme ved salg av varer og tjenester på kreditt. Forslaget kan dermed øke transaksjonskostnadene i norsk økonomi. Økte transaksjonskostnader vil, alt annet like, gi et samfunnsøkonomisk velferdstap.

1.1 Bakgrunn for oppdraget - problemstilling

Justisdepartementet fremmet i desember 2008 forslag om å halvere antall nivåer inkassosalærer kan beregnes ut fra. Konsekvensene av forslaget vil være at inkassobyråenes salærer reduseres med omlag 35 prosent, med bakgrunn i departementets forslag og beregningsmetode. Forslaget er et ledd i Regjeringens handlingsplan mot fattigdom, og vil bringe salærnivået ned mot svensk nivå. I tillegg til forslaget ber departementet også om tilbakemeldinger fra høringsinstanser om hvorvidt kreditor i fremtiden bør betale en større del av kostnadene ved inndrivning av skyldners gjeld.

Eventuelle konsekvenser av forslaget er ikke utredet fra Justis- og politidepartementets side. Econ Pöyry har fått i oppdrag av Norske Inkassobyråers Forening (NIF) å belyse samfunnsmessige konsekvenser av forslaget. Vi har i den anledning avgrenset vår problemstilling til:

- Konsekvenser av forslaget for bedrifter, handel og kredittmarked
- Fordelingsmessige konsekvenser av forslaget

1.2 Sammendrag og konklusjon

Relativ høy løsningsgrad av inkassosaker i Norge

I europeisk sammenheng har Norge både et relativt høyt nivå på inkassosalærer og høy grad av løsning av saker sendt til inkasso. 95 prosent av inkassosakene løses utenfor rettsystemet. Til sammenligning anslås det at mellom 14-16 prosent av alle saker mot forbrukere i Sverige havner hos den såkalte Kronofogden² (Kronofogden, 2008).

¹ Vi beskriver endringsforslaget mer inngående i kapittel 2.

² Kronofogden hadde i 2008 om lag 980 000 saker til behandling. Anslag fra Svenske inkassobyråer som Norske Inkassobyråers Forening har vært i kontakt med anslår at om lag 70 prosent av disse er saker mot forbrukere. De

Bakgrunn for den høye løsningsgraden i Norge er ifølge inkassobransjen at de har et høyt servicenivå og stor grad av personlig oppfølging av skyldnere. Incentiver til høy løsningsgrad kommer også som følge av konkurransesituasjonen i bransjen.

Inkassobransjen får i hovedsak sine inntekter gjennom salærer som betales av skyldnerne³. Betalingsformen er en følge av et langvarig prinsipp i norsk rettssystem om at det er skyldnerne som skal betale kostnadene ved forsinket betaling.

Reduserte salærer reduserer ressursene til å løse vanskelige saker

Det er 112 inkassoselskaper som er aktive på det norske markedet. Ettersom nivået på salær er fastsatt av Justis- og politidepartementet, konkurrerer ikke inkassobyråene på pris, men primært på evne til å løse saker for kundene og få inn skyldners gjeld innen rimelig tid (løsnings- og inndrivningsgrad). Når en bedrift skal velge et inkassobyrå, er det viktigst at de raskt klarer å drive inn gjelden, men på en måte som gjør at skyldneren igjen kan tenke seg å bli eller fortsette å være kunde hos fordringshaver.

Data fra inkassobransjen viser at inkassoselskapene i dag har høyere kostnader enn inntekter på skyldnere som har mindre enn 112 000 kroner i inntekt, og at dette tapet dekkes ved overskudd på skyldnere som har et høyere inntektsnivå enn dette⁴. Det foregår altså en kryssubsidiering internt i bransjen, drevet av konkurransen om å ha høyest mulig løsnings- og inndrivningsgrad.

Om inkassosalæret reduseres, reduseres inkassoselskapenes ressursgrunnlag for å drive inn vanskelig inndrivbare krav. Dette gjøres i dag gjennom råd og opplegg tilpasset på en slik måte at skyldner skal klare å gjøre opp for seg. Både bedrifter vi har intervjuet og inkassobyråene mener at den praktiske konsekvensen av dette kan være at inkassoselskapenes løsningsgrad går ned og at flere saker oversendes til rettslig inkasso.

Redusert løsningsgrad øker transaksjonskostnadene i norsk økonomi, med påfølgende velferdstap

Rettslig inkasso innebærer en betydelig forsinkelse av oppgjør til fordringshaver. Intervjuer med bedrifter som har mange inkassosaker tyder på at også løsningsgraden går ned når saker sendes til rettslig inkasso. Årsaken er trolig at det av naturlige grunner vil være mindre grad av personlig oppfølging hos Namsmannen enn hos inkassobyråene. I tillegg sliter en del namsmenn med store restanser. En reduksjon i løsningsgrad vil i praksis si at bedrifter vil få økt tap på fordringer. I tillegg til det rent konkrete tapet vil mange bedrifter oppleve økt risiko knyttet til kredittsalg. Normal adferd tilsier at bedriftene vil iverksette tiltak for å beskytte seg mot økt tap og risiko. Tiltakene kan være økte priser, økt kontroll av kundens betalingsdyktighet ved

samme byråene anslår videre at det samlede antall inkassosaker i Sverige ligger mellom 6 og 7 millioner. Andelen saker som havner hos Kronofogden anslås derfor til å være mellom 14-16 prosent, altså opp mot tre ganger så mange som i Norge

³ Inkassoselskapene har også inntekter gjennom oppdrag fra kreditorer.

⁴ Av OECD regnes en som fattig om man har mindre enn 50 prosent av medianinntekten i et land. Som vi vil vise i kapittel 5.1.1 er fattigdomsgrensen i Norge beregnet til 101 000 kroner for en enslig. I mangel på data som viser driftsresultat for de over og under fattigdomsgrensen på 101 000 kroner, bruker vi i fortsettelsen grensen på 112 000 som fattigdomsgrensen. I og med at en person med 101 000 har dårligere betalingsevne enn en person med 112 000 kroner i inntekt, er det grunn til å anta at kryssubsidieringen faktisk ville vært sterkere om vi tar utgangspunkt i en fattigdomsgrensen på 112 000 kroner enn 101 000 kroner.

kredittsalg, eller tilleggsbetaling til inkassoselskapene fra kundene for å løse vanskelige saker, noe som igjen gir grunnlag for prisøkninger. Endringene vil være marginale for den enkelte bedrift og kunde, men for samfunnet som helhet tilsier denne endring i adferd økte transaksjonskostnader, færre transaksjoner og et samfunnsmessig velferdstap ved at transaksjoner som er ønskelig både for selger og kjøper ikke blir gjennomført som følge av høyere transaksjonskostnader eller høyere usikkerhet.

Tap for bedrifter av redusert løsningsgrad

Omfanget av bedriftenes utestående fordringer tilsier at bedriftene har betydelige incentiver til å beskytte seg mot konsekvenser av redusert løsningsgrad. Samlet har inkassoselskapene ved utgangen av 2008 54,3 milliarder kroner i fordringer til inndrivning. Om løsningsgraden går ned med for eksempel 10 prosent, vil dette medføre et tap for oppdragsgiverne på om lag 5,4 milliarder. Inkassoselskapene innkasserte totalt 16,5 milliarder i 2008. Av dette er inkassobransjens inntekter fra salærer rundt 1,6 milliarder i dag, og en reduksjon i inntjening på om lag 35 prosent gir et omsetningstap på rundt 580 millioner. Bedriftenes potensielle tap overstiger dermed langt det potensielle tapet i inkassobransjen. Bedriftene har dermed et sterkt incentiv til å dekke deler av inkassobransjens kostnader med sikte på å opprettholde eller bedre løsnings- og inndrivingsgraden. Dette vil bidra til å redusere tapene på fordringer, og alle bedrifter vi har intervjuet antar at dette vil være en del av den praktiske konsekvensen av Justis- og politidepartementets forslag. Dette vil imidlertid bidra til å uthule et sentralt prinsipp i norsk inkassolovgivning, nemlig at skyldner skal dekke kostnader ved inndrivning av gjeld. Videre er det grunn til å anta at dekking av inkassobyråenes inntekter vil bidra til å dekke deler av fallet i løsningsgrad og innsats, men på langt nær hele.

Økte samfunnsøkonomiske kostnader og dårligere oppgaveløsning

Om en inkassosak oversendes til behandling i rettsvesenet, flerdobles i mange tilfeller kostnadene for skyldner ettersom rettsgebyrene langt overstiger salærene. Om en antar at rettsgebyrene reflekterer den ressursbruk rettsvesenet har ved behandling av saken, vil en økning i saker som oversendes rettsvesenet medføre økt ressursbruk for samfunnet gitt samme løsningsgrad. Dersom løsningsgraden ved rettslig inkasso er lavere enn ved utenomrettslig løsning, slik våre intervjuer tyder på, vil forslaget medføre både økte samfunnsøkonomiske kostnader og dårligere oppgaveløsning. Den samfunnsøkonomiske effekten av forslaget er dermed negativ. Denne effekten kommer i tillegg til velferdstapet som følger av høyere transaksjonskostnader i økonomien.

Reduserte salærer gir lavere inkassokostnader, men flere må betale rettslige gebyrer

Om lag 40 prosent av inkassosakene gjelder personer som har lavere enn 112 000 kroner i inntekt. En reduksjon i salærene vil bidra til å gjøre kostnaden ved inkasso lavere, både for de som tjener mer og mindre enn dette.

På den annen side er det imidlertid grunn til å vente at flere saker vil havne til rettslig inkasso som følge av forslaget. For de personene som ender opp i rettslig inkasso, en gruppe hvor fattige også er overrepresentert, vil den samlede økonomiske effekten være negativ ettersom kostnadene ved rettslig inkasso overstiger kostnadene ved en utenomrettslig løsning. Den samlede effekten for fattige er derfor høyst uklar, og kan være negativ snarere enn positiv.

Lite treffsikkert tiltak

Et sentralt evaluerings- og vurderingskriterium for offentlige tiltak og reguleringer er dets treffsikkerhet. Ett av målene en bruker for å vurdere hvor godt eller dårlig et tiltak virker er altså å se på om det bidrar positivt til å hjelpe den gruppen det er ment å hjelpe, og at det ikke har mange utilsiktede konsekvenser for andre grupper.

Effekten for fattige av forslaget er tvilsom. Forslaget bidrar utvilsomt positivt for de 60 prosentene som har inkassosaker og som ikke regnes som fattige. Det er imidlertid uklart om det er denne gruppen forslaget er ment å hjelpe. Videre har forslaget flere negative konsekvenser for bedrifters rammevilkår og tilgangen på kreditt, og kan ha flere negative samfunnsøkonomiske konsekvenser gjennom effektene på transaksjonskostnader m.v. Forslaget fra Politi- og justisdepartementet fremstår derfor som et lite treffsikkert tiltak.

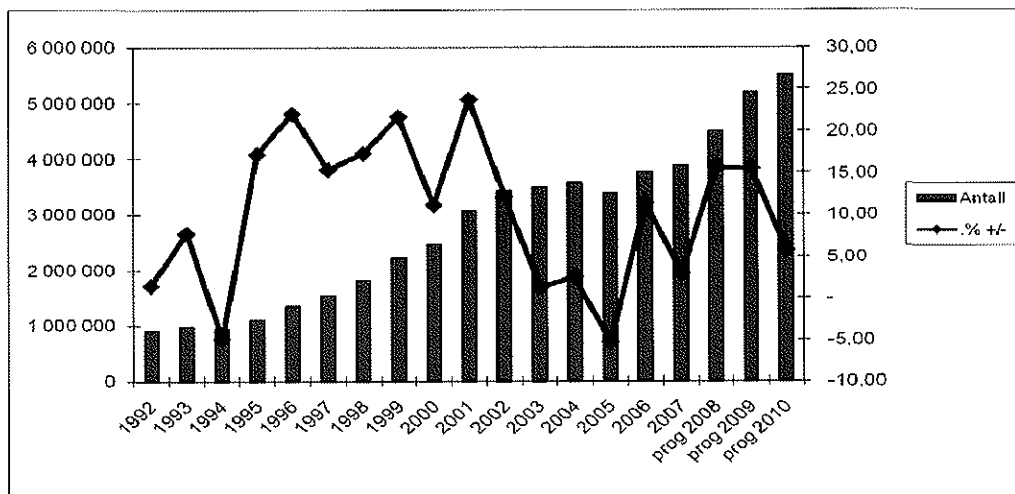
2 Om inkasso i Norge

Verdensbanken og EU rangerer i dag Norge som ledende på "inkasso-området". Denne høye rangeringen er bidragsytende til at Norge regnes for å ha et godt forretnings- og investeringsklima. Eksempelvis er Norge i Verdensbankes Doing Business-rapport rangert som nr 10 i verden hva angår forretningsklima og som nr 3 på området "enforcing contracts". Det norske systemet er preget av sterk lovregulering, og nivå på salær og behandlingstid er regulert gjennom forskrifter fra Justis- og politidepartementet.

Utenomrettslig inndriving i Norge er regulert av lov 13. mai 1988 nr. 26 om inkasso-virksomhet og annen inndriving av forfalte pengekrav (inkassoloven). Rettslig inndriving av krav er i første rekke regulert av tvistemålsloven og tvangsfullbyrdelsesloven, mens skyldners sakskostnadsansvar er regulert av lov om rettsgebyr, forskrift om maksimalsatser for utmåling av sakskostnader i forliksrådet og forskrift om saksøktes sakskostnadsansvar ved tvangsfullbyrdelse.

Ifølge tall fra Norske Inkassobyråers Forening (NIF) er det 112 registrerte foretak med inkassobevilling. Det kommer fordringer verdt ca. NOK 20,5 milliarder til inkasso i 2008, og ca. NOK 16,5 milliarder ble innkassert. Figur 2.1 viser at bransjen mottok ca. 4,4 millioner inkassosaker i 2008.

Figur 2.1 Inkassosaker rapportert i Norge (NIF) og prosentvis vekst i antall saker (blå strek)

Kilde: NIF

Selv om det ikke fremgår av figuren ovenfor, er inkassobransjen til en viss grad preget av å være motsykklisk. Det vil si at bransjen vokser på tross av, men også på grunn av økonomiske nedgangstider som følge av at det i disse periodene er flere personer og bedrifter som får problemer med å betale sin gjeld.

Som vi skal komme inn på i kapittel 4.6 er inkassobransjen i dag preget av sterk variasjon i lønnsomhet. Rundt 50 prosent av omsetningen er i dag konsentrert hos de to største selskapene, mens rundt 40 prosent av aktørene har under 2,5 millioner i omsetning. Gjennomsnittlig avkastning på omsetning for bransjen som helhet er om lag 12 prosent, men hele 43 prosent av aktørene har avkastning på mindre enn 3 prosent.

2.1 Inkassoprosess og kostnadsstruktur i Norge

Den ordinære prosessen i forbindelse med et misligholdt krav (inkasso) i Norge kan deles inn i tre hovedfaser:

- *Egeninkasso* (utenomrettslig inkasso) er aktiviteter fordringshaveren selv iverksetter for å inndrive kravet. Dette består vanligvis av utsendelse av et purrebrev og et inkassovarsel (NIF), men hvor fordringshaver selvfølgelig har anledning til å utføre/overlate hele eller deler av prosessen til andre.
- *Fremmedinkasso* (utenomrettslig inkasso), aktiviteter som et inkassobyrå eller en advokat iverksetter for å inndrive kravet.
- *Rettslig inkasso*, inndrive kravet gjennom rettsapparatet (Namsmannen eller Forliksrådet).

Ifølge inkassoloven § 17 plikter skyldner å erstatte fordringshaveren sine nødvendige kostnader ved utenomrettslig inndrivning (med enkelte unntak redegjort i § 17 og § 18). Standardgebyrene for både egen- og fremmedinkasso beregnes basert på en grunnsats (inkassosatsen), som per 1.1.2009 er fastsatt til NOK 590 (justeres årlig etter konsumprisindeksen fra Statistisk sentralbyrå, jf. § 1-1). Inkassosatsen er dermed lavere enn rettsgebyret på NOK 860 som danner grunnlaget for beregninger av gebyrer og

salærer ved rettslig inkasso. Kostnadene ved rettslig inndriving er fastsatt i tvisteloven § 6-13.

2.1.1 Egeninkasso

Under egeninkasso er fordringshaverens krav på gebyr begrenset til tre aktiviteter:

- purrebrev
- inkassovarsel
- betalingsoppfordring.

Det er kun betalingsoppfordring regnes som inkassotiltak. Inkassoforskriften fastslår at fordringshaver kan kreve gebyr på inntil 1/10 av inkassosatsen (NOK 59), for utsendelse av et purrebrev. Purrebrevet kan tidligst sendes 14 dager etter forfall og med minimum 14 dagers betalingsfrist.

Etter at purrebrev og/eller inkassovarsel er utsendt fastslår Inkassoforskriften at det kan sendes en betalingsoppfordring. Fordringshaveren kan da kreve gebyr på inntil 3/10 av inkassosatsen (NOK 177) dersom både purrebrev og inkassovarsel er sendt, og at fristen på 14 dager er overskredet. Dermed kan en fordringshaver maksimalt kreve en halv inkassosats (NOK 295) til dekning av kostnader knyttet til egeninkasso. I tillegg til gebyrene kan fordringshaver kreve forsinkelsesrente, bestående av Norges Banks styringsrente pluss minimum 7 prosentpoeng. (Tufte, 2007).

2.1.2 Fremmedinkasso

Dersom fristen i inkassovarselet ikke overholdes velger de fleste å videresende kravet til et inkassobyrå. Inkassoforskriften fastsetter retten til å beregne utenomrettslige inndrivingskostnader (inkassosalær), basert på maksimalsatser. Maksimalsatsene er betinget av kravets størrelse, og om det dreier seg om "enkle" eller "tyngre" saker. En sak regnes som "enkel" når den mottas til inkasso. Inkassoforskriften § 2-2 fastsetter satsene for enkle saker, d.v.s. der skyldneren ikke har oversittet betalingsfristen i betalingsoppfordringen med mer enn 14 dager. Om skyldner ikke gjør opp for seg innen fristen, kan salærnivået dobles, og saken regnes da som en "tung" sak, jmf § 2-3. Tabell 2.1 viser satsene for henholdsvis enkle og tyngre saker⁵.

⁵ Ifølge inkassoforskriften kan ikke en fordringshaver kreve mer enn maksimalsatsene (satsene for fremmedinkasso) av skyldneren for kostnader ved utenomrettslig inndriving. Dette medfører at skyldneren ikke kan kreves for purrebrev og inkassovarsel i tillegg til fullt inkassosalær, men at eventuelle gebyrer må inkluderes i inkassosalæret. Med unntak av når inkassator forhandler frem en nedbetalingsplan med mer enn fire avdrag eller når et gjeldsbrev undertegnes med avtale om inndriving uten søksmål. I disse tilfeller kan inkassator kreve en halv inkassosats i tillegg til de ordinære satsene. (Tufte, 2007).

Tabell 2.1 *Maksimalsatser for fremmedinkasso*

	Kravsbeløp	Enkle saker	Tyngre saker
For krav t.o.m. kr	1.250	295 (0,5*inkassosatsen)	590 (1*inkassosatsen)
For krav t.o.m. kr	2.500	590 (1*inkassosatsen)	1180 (2*inkassosatsen)
For krav t.o.m. kr	5.000	885 (1,5*inkassosatsen)	1770 (3*inkassosatsen)
For krav t.o.m. kr	10.000	1180 (2*inkassosatsen)	2360 (4*inkassosatsen)
For krav t.o.m. kr	25.000	1770 (3*inkassosatsen)	3540 (6*inkassosatsen)
For krav t.o.m. kr	50.000	2360 (4*inkassosatsen)	4720 (8*inkassosatsen)
For krav t.o.m. kr	100.000	2950 (5*inkassosatsen)	5900 (10*inkassosatsen)
For krav t.o.m. kr	250.000	4425 (7,5*inkassosatsen)	8850 (15*inkassosatsen)
For krav t.o.m. kr	500.000	5900 (10*inkassosatsen)	11800 (20*inkassosatsen)
For krav over kr	500.000	7375 (12,5*inkassosatsen)	14750 (25*inkassosatsen)

2.1.3 Rettslig inkasso

Dersom verken fordringshaveren eller inkassobyrået får til en løsning i saken, kan saken oversendes til rettsystemet. Det finnes to veier i rettsystemet, den "lettere" og den "tyngre". I 2006 muliggjorde en endring i tvangsfullbyrdelsesloven den "lettere veien" for direkteinnfordring av uimotsagte krav. Dette skjer ved at fordringshaver eller inkassator skriver en begjæring om direkte innfordring til Namsmannen. Dersom skyldneren ikke bestrider kravet innen 14 dager, går saken rett til utlegg mot vedkommende. Begjæringen koster et rettsgebyr (NOK 860), som må dekkes av skyldner. Hvis skyldneren ikke fremmer innsigelser, avholdes det en utleggsforretning hvor namsmannen tar utlegg mot skyldneren. Rettsgebyret for utleggsforretningen er satt til 1,85 rettsgebyr (NOK 1591), og kommer i tillegg til rettsgebyret for å skrive begjæringen.

Hvis skyldneren fremmer innsigelser, går saken videre til Forliksrådet. Denne "tyngre veien" er den mest vanlige i Norge (Tufte, 2007). I Forliksrådet må det fremmes en forliksklage for å rettslig legitimere kravet. Dersom skyldneren taper, må vedkommende betale ett rettsgebyr (NOK 860) for å ha fått forliksklagen behandlet i forliksrådet. I tillegg kan skyldner pålegges å betale rettsgebyret til inkassobyrået, samt eventuelle møteutgifter på inntil NOK 290. Etter at tvangsgrunnlaget er etablert i forliksrådet, sendes det en begjæring om utleggsforretning til namsmannen. Dette vil ha samme prosess og kostnader som beskrevet i henhold til direkteinnfordring av uimotsagte krav. Tabell 2.2 viser et forenklet eksempel på inndrivingskostnader av et hovedkrav på NOK 2500 i Norge, eksklusiv forsinkelsesrenter.

Tabell 2.2 Eksempel på kostnader ved inndriving i Norge av et hovedkrav på NOK 2500

Aktivitet:	Utenomrettslig inkasso	Rettslig inkasso	
	Fremmedinkasso	Direkte innfordring	Forliksrådet
Gjeld (hovedkrav)	2500	2500	2500
Inkassosalær enkel sak	590	590	590
Inkassosalær tung sak	590	590	590
Skrive forlikssklage			860
Behandling av forlikssklage			860
Møte i forliksrådet			290
Skrive begjæring om utlegg		860	860
Begjæring om utlegg		1591	1591
SUM	3680	6131	8141

Dersom et krav går til fremmedinkasso kan det maksimalt kreves inkassosalærer etter maksimalsatsene, inkludert gebyrer for purring og inkassovarsel. Fra Tabell 2.2 ser vi at et krav på NOK 2500 som betales etter forfall, men før rettslig inkasso ved tung sak kan gi skyldner et påslag på NOK 1180. Dersom et krav går den lette veien ved rettslig inkasso (direkte innfordring), kan det gi et påslag på NOK 3631 (NOK 1591 til det offentlige og NOK 2040 til inkassator). Hvis kravet går videre til forliksrådet og skyldner taper, kan det gi et påslag på NOK 5641 (NOK 2451 til det offentlige og NOK 3190 til inkassator).

2.2 Forslag til endring av inkassoforskriften

Som et ledd i regjeringens arbeid for bekjempelse av fattigdom har Justis- og politidepartementet foreslått å redusere maksimalsatsene for inkasso, samt å utvide perioden for lett sats med 14 dager. Skylder får da 42 dager på seg til å betale kravet før inkassosalæret dobles (tungt salær).

I inkassoforskriften kapittel 2 finnes det per dags dato ti kravgrupper. I høringsnotatet fra departementet (2008) foreslås det å redusere tallet på kravgrupper fra ti til fem, begrunnet med at det ikke er nødvendig å opprettholde en så finmasket inndeling som inkassoforskriften har per dags dato. Videre argumenteres det med at satsene ikke har blitt inflasjonsjustert.

Høringsnotat foreslår videre å redusere maksimalsatsene innenfor kravgruppene, begrunnet med at de norske maksimalsatsene ligger på et høyere nivå enn i andre land uten at det er et tilsvarende høyere kostnadsnivå. Tabell 2.3 viser forslag til nye maksimalsatser for fremmedinkasso i Norge, jf. Høringsnotat (2008).

Tabell 2.3 Forslag til maksimalsatser for fremmedinkasso

	Kravsbeløp	Enkle saker	Tyngre saker
For krav t.o.m. kr	2.500	0,5*inkassosatsen	1*inkassosatsen
For krav t.o.m. kr	10.000	1*inkassosatsen	2*inkassosatsen
For krav t.o.m. kr	50.000	2*inkassosatsen	4*inkassosatsen
For krav t.o.m. kr	250.000	4*inkassosatsen	8*inkassosatsen
For krav over kr	250.000	8*inkassosatsen	16*inkassosatsen

Etter inkassoforskriften § 2-3 kan maksimalsatsene for tyngre saker tidligst benyttes for saker der skyldneren har oversittet fristen i en betalingsoppfordring med mer enn 14 dager, d.v.s. 14 + 14 dager. Høringsnotat (2008) fremlegger forslag om at maksimalsatsene for tyngre saker tidligst kan benyttes for saker der skyldneren har oversittet fristen i betalingsoppfordringen med mer enn 28 dager, d.v.s. 14 + 28 dager.

Sammenslåing av nivåer og reduksjon av maksimalsatsen vil medføre at kostnaden ved inkasso går ned for skyldner, og at inntektene for inkassobransjen dermed reduseres. Konsekvensen av forslaget fra medfører en reduksjon i salærnivå på om lag 35 prosent (Justis- og politidepartementet, 2008). Kredittilsynet viser i sitt høringsbrev angående forslaget fra Politi- og justisdepartementet at inntekstreduksjonen vil ligge på mellom 20-50 prosent avhengig av kravets størrelse (Kredittilsynet, 2009).

3 Hvorfor finnes inkassobransjen?

I den norske økonomien gjennomføres det årlig en stort antall transaksjoner mellom kjøper og selgere av ulike varer og tjenester. I 2007 ble det for eksempel gjennomført 1,5 milliarder betalingsoppdrag i norske banker. I de fleste tilfeller skjer oppgjør til avtalt tid, men i noen tilfeller uteblir betalingen. I tilfellene der betalingen uteblir bidrar inkassoselskapene til at det samlede finansmarkedet fungerer bedre. I en verden uten inkassobyråer ville alle selgere i praksis stå overfor to valg. Man kunne enten krevd kontant forskuddsbetaling for alle varer og tjenester eller man kunne hatt et internt opplegg for å inndrive utestående fordringer.

Grunnen til at det har utviklet seg en inkassobransje er dels at mange bedrifter ser seg tjent med å selge varer og tjenester på kreditt og dels at mange bedrifter ser seg tjent med å outsource funksjonen med å inndrive utestående fordringer. Generelt oppstår outsourcing når spesialiserte selskaper kan gjøre oppgaver mer effektivt eller med bedre resultater enn hva intern oppgaveløsning gir. Spesialiserte leverandører har normalt bedre muligheter til å hente ut stordriftsfordeler og har bedre evne til kunnskapsutvikling enn interne avdelinger i bedrifter med andre forretningsformål. Vi ser derfor at de fleste verdikjeder i moderne økonomier består av en rekke selvstendige aktører i stedet for at alle oppgaver løses innenfor en felles organisasjon.

Dersom inkassobransjen hadde forsvunnet, vil man kunne vente at flere forretningsdrivende hadde krevd kontant oppgjør og at bedriftene måtte øke ressursbruken knyttet til inndrivning av penger. I og med at de fleste bedrifter i dag outsourcer inkassovirksomheten, er det også grunn til å tro at inndrivning av utestående fordringer ville vært mindre effektiv i en verden uten en inkassobransje.

Ved utløpet av første halvår 2008 var det ifølge Kredittilsynet ca 50 milliarder kroner i fordringsmasse i inkassobransjen. En mindre effektiv inndriving av et så stort beløp kan gi store samfunnsøkonomiske virkninger.

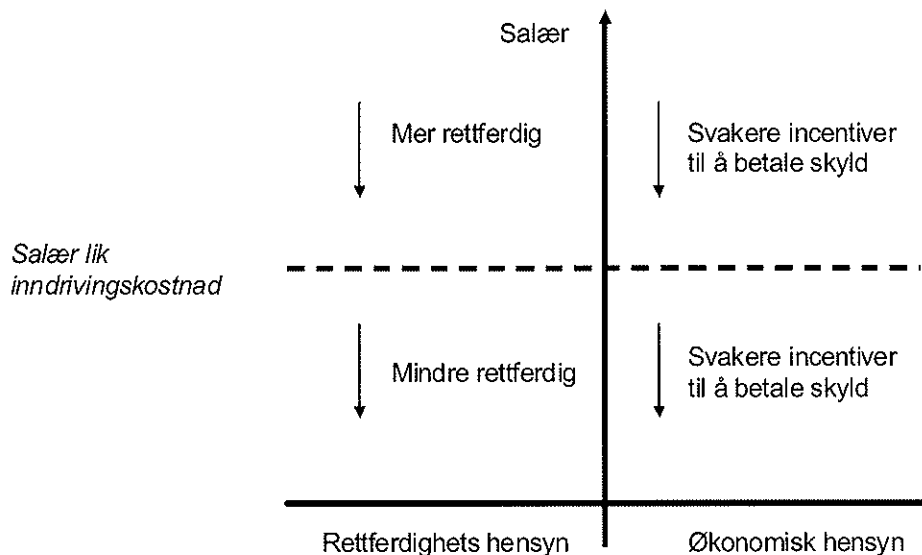
3.1 Hva er formålet med inkassosalæret?

Inkassosalæret kan i prinsippet oppfylle to ulike hensyn; et rettferdighetshensyn og et økonomisk hensyn.

For det første kan salæret settes slik at det ivaretar et av de grunnleggende prinsippene i norsk inkassorett, nemlig at skyldneren betaler kostnadene ved inndriving. Salæret kan altså settes slik at det dekker fordringshavers kostnader ved å inndrive sin fordring. Dette vil i så fall være et rettferdighetshensyn. For det andre kan salæret settes slik at det virker preventivt overfor skyldnere, altså at salæret settes slik at det gir incentiver til å betale gjeld. Det vil i så fall være et økonomisk hensyn.

Virkningen av å sette ned salæret avhenger av hva slags hensyn som legges til grunn. I Figur 3.1 nedenfor drøftes dette.

Figur 3.1 Virkning på rettferdighets- og økonomisk hensyn av redusert salær

Kilde: Econ Pöyry

I figuren har vi tegnet en vertikal akse i midten som illustrerer nivået på salæret. På denne aksen er det markert med en horisontal stiplet linje hvor salæret er lik inndrivingskostnaden. Deretter har vi ved hjelp av fire piler markert hvordan de to hensynene påvirkes av lavere salær.

La oss ta rettferdighetshensynet først. Dersom salæret i dag ligger på et nivå som er høyere enn inndrivingskostnaden, vil en reduksjon av salæret gi økt rettferdighet ut fra prinsippet om at "skyldneren betaler". Dersom salæret i dag ligger under inndrivingskostnaden, vil en reduksjon av salæret gi redusert rettferdighet ut fra samme prinsipp.

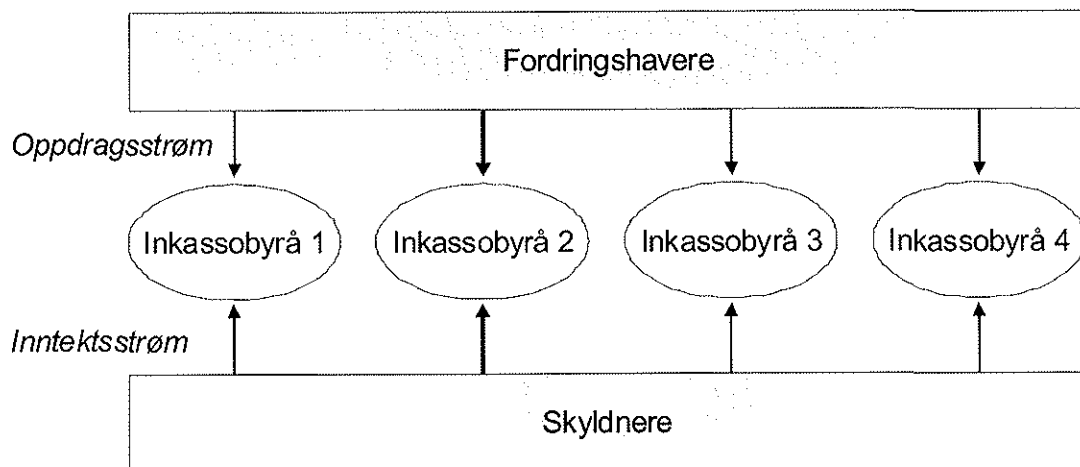
Når det gjelder det økonomiske hensynet er virkningen uavhengig av nivået på salæret. En reduksjon i salæret vil uansett svekke skyldnerens incentiv til å betale.

3.2 Beskrivelse av betalingsstrømmene

Det grunnleggende prinsippet i norsk inkassorett er at skyldneren skal betale omkostninger knyttet til inndrivning av fordringer. Inkassoforetakenes inntekter knytter seg derfor til inkassosalæret.

Selv om inkassoforetakene får sine inntekter fra skyldnerne, får de sine oppdrag fra fordringshaverne. I Figur 3.2 nedenfor har vi illustrert betalings- og oppdragsstrømmen i inkassobransjen.

Figur 3.2 *Forordningshaverne gir oppdragene og skyldnerne gir inntektene*

Kilde: Econ Pöry

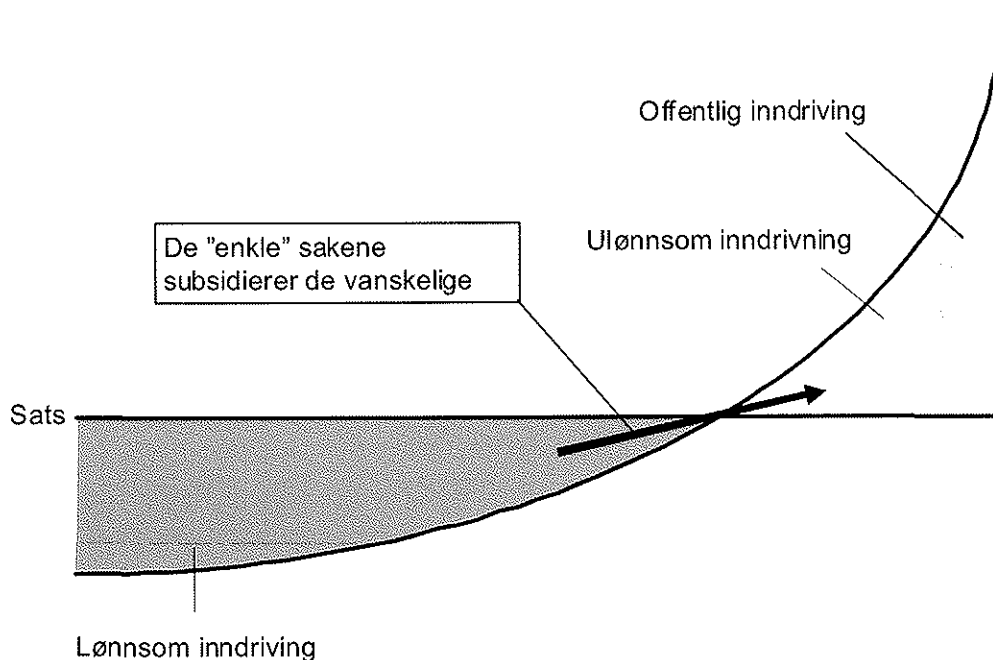
Fordringshaverne er tegnet inn øverst i figuren og disse gir oppdrag til inkassobyråene, illustrert ved pilene som peker nedover. Skyldnerne er tegnet inn nederst i figuren, og inntektsstrømmen i form av salær er illustrert ved piler som peker oppover.

Måten oppdrags- og betalingsstrømmen skjer i inkassobransjen er uvanlig sammenlignet med andre markeder. Normalt vil leverandører av en tjeneste konkurrere om å tilby sitt produkt til lavest pris. I og med at det er skyldnere som i hovedsak betaler for tjenesten konkurrerer imidlertid inkassobyråene ikke om pris, men om inndrivings- og løsningsgrad. Et inkassobyrå vil være konkurransedyktig dersom selskapet kan vise fordringshaveren at det kan inndrive en høyere andel av kravene enn sine konkurrenter.

I økonomisk teori legges det normalt til grunn at et selskap vil produsere inntil marginalkostnaden ved siste produserte enhet overstiger prisen. Hvis inkassobyråene hadde tilpasset seg på en slik måte, ville selskapene inndrevet krav inntil kostnaden ved å inndrive det siste kravet var høyere enn prisen, altså salæret. Slik fungerer det imidlertid ikke i inkassobransjen. I og med at inkassoforetakene konkurrerer om oppdrag gjennom å tilby en høy inndrivningsprosent av fordringer, har byråene incentiver til å inndrive også fordringer som isolert sett er ulønnsomme. Inkassobyråene har altså incentiver til å la lønnsom inndrivning av fordringer subsidiere ulønnsom inndrivning av fordringer.

Figur 3.3 illustrerer dette poenget.

Figur 3.3 *Lønnsom inndrivning av fordringer subsidierer ulønnsom inndrivning*

Kilde: Econ Pöyry

Figuren tar utgangspunkt i en antagelse om at kostnaden knyttet til inndrivning av fordringer øker i takt med inndrivingsprosenten. Antakelsen stemmer godt med opplysninger fra inkassobyråene om hvordan det jobbes med saker, jf. kapittel 2. Sagt på en annen måte er kostnaden ved å inndrive den første fordringen lavere enn kostnaden ved å inndrive den siste. De første kravene inkassobyråene inndriver er derfor svært lønnsomme, og denne lønnsomheten brukes til å finansiere inndrivning av krav som ikke er lønnsomme.

3.3 Hvordan organisere inkassovirksomhet mest effektivt?

En gitt fordringsmasse bør inndrives på en mest kostnadseffektiv måte. Hvis ikke oppstår et samfunnsøkonomisk tap. Om et krav inndrives av et inkassobyrå eller av det offentlige, i form av Namsmannen, spiller i utgangspunktet ingen rolle.

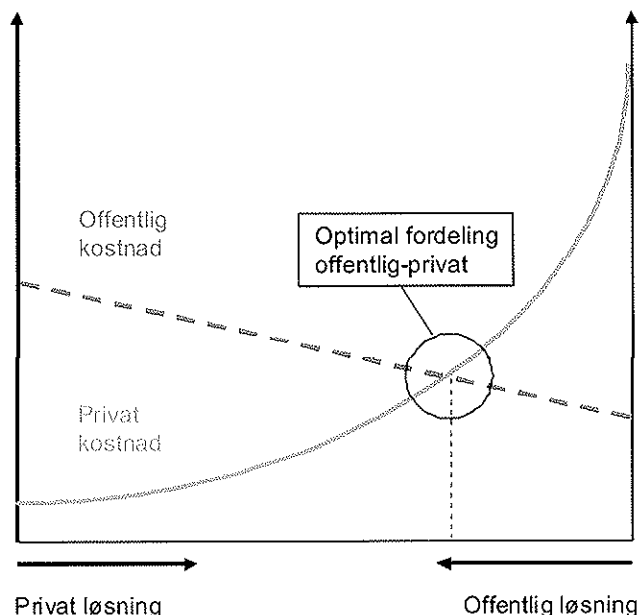
Vår hypotese er, som tidligere nevnt, at kostnaden ved privat inndrivning øker jo større andel av en gitt fordringsmasse som skal inndrives. Vår hypotese er videre at kostnaden ved å inndrive det første kravet er relativt lav for inkassobransjen, mens kostnaden for å inndrive den siste fordringen er svært høy.

Når det gjelder kostnadsnivået i offentlig inndrivning er vår hypotese at også den øker jo større andel av en gitt fordringsmasse som skal inndrives. Vi tror imidlertid at kostnaden ved å inndrive den første fordringen er høyere når det offentlig utfører tjenesten enn når det private utfører tjenesten. Grunnen er at det offentlige normalt har standardprosedyrer knyttet til å etablere saker, til saksbehandlingsrutiner, til arkivering og lignende som gjør at minimumskostnaden blir høyere enn i inkassobyråer. Dette er standardprosedyrer som er uavhengig av sakens størrelse. Samtidig tror vi at det offentlige har lavere kostnader enn inkassobyråene ved å inndrive "den siste fordringen". Grunnen er at det offentlige har andre og mer effektive virkemidler enn

inkassobransjen. Det offentlige har blant annet mulighet til å gjøre trekk i skyldneres inntekt uten å være pålagt de varslingspliktene som de private kreditorene må følge⁶.

Figur 3.4 viser hva som er samfunnsøkonomisk optimal fordeling av privat og offentlig fordringsløsning for gitte antagelser om kostnadsstrukturer.

Figur 3.4 En kombinasjon av privat og offentlig løsning er optimalt

Kilde: Econ Pöyry

Figuren angir en gitt fordringsmasse som kan inndrives av det offentlig eller det private. Det finnes ingen nøyaktig informasjon om hva kostnaden til inkassobyråer eller det offentlige er for inndrivning av fordringer. Basert på ovennevnte hypoteser om kostnadsstruktur i inkassobyråene og i det offentlig vil optimal fordeling av inndrivningen være der privat og offentlig kostnad krysser.

En optimal oppgavefordeling forutsetter imidlertid at private og offentlige aktører tilbyr sine løsninger i et integrert marked. Slik er det imidlertid ikke. I virkeligheten fordeles oppgavene ved at det offentlige tar saker som det ikke er lønnsomt eller mulig for inkassoselskapene å løse. Hvor mange saker som overlates til rettslig inkasso avhenger av betalingen som er regulert. Størrelsen på det regulerte salæret vil derfor avgjøre om man får en fordeling av saker til høyre eller venstre for fordelingspunktet inntegnet i prinsippskissen ovenfor.

I prinsippet kan en vridning av fordringsinndrivning fra inkassobyråer til det offentlige være effektivt. Det forutsetter i så fall at det offentlige inndriver de berørte fordringene mer effektivt enn inkassobyråene. Tilsvarende kan det tenkes at flere saker enn i dag bør behandles utenomrettslig.

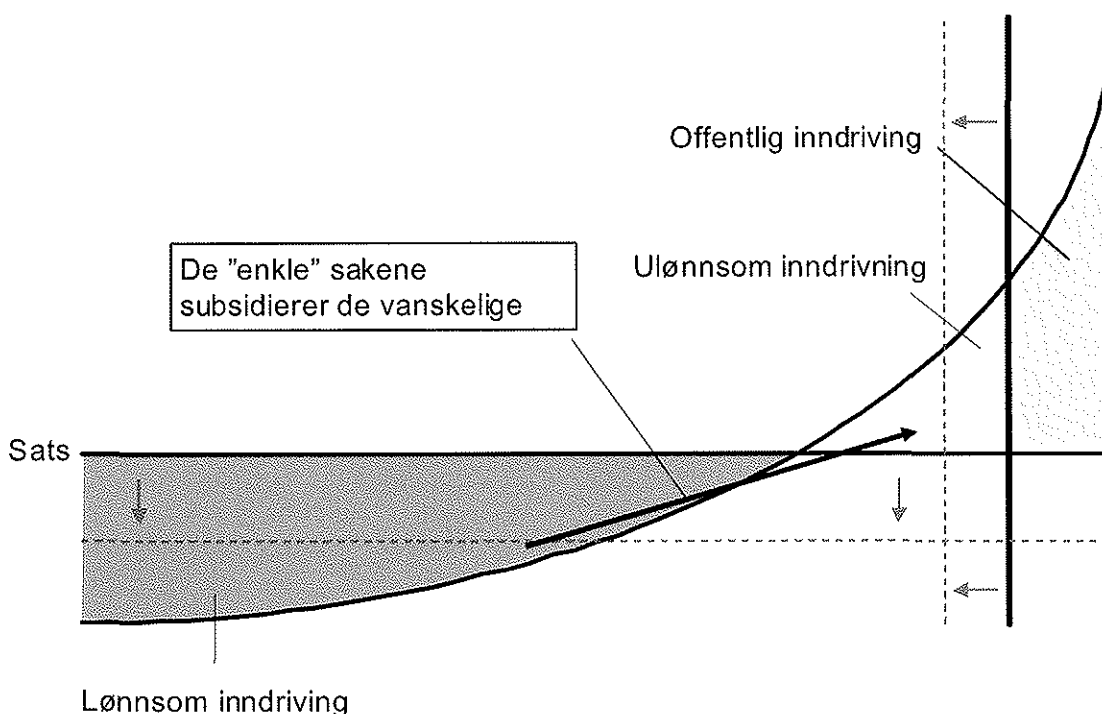
⁶ Samtidig benyttes ofte andre, og i mange tilfeller lavere satser for minimum livsopphold enn for eksempel i en gjeldsordningssituasjon. Dette innebærer at en som i forhold til gjeldsordning vil betraktes som betalingsudyktig, kan regnes som betalingsdyktig hos Namsmannen, og dermed bli pålagt lønnstrekk.

4 Effekter av forslaget for bransjen, tap på fordringer og forretningsklima

Vi vil i dette kapitlet beskrive inkassobransjens sannsynlige tilpasning til en fremtidig situasjon med redusert inntekstnivå. Resonnementene baserer seg dels på intervjuer og dels på egne analyser. Videre vil vi vise hvilke konsekvenser dette får for bedrifters rammevilkår og verdiskaping. Nærmere om hvilke fordelingsmessige effekter dette vil få vil presenteres i kapitel 5.

En reduksjon i salæret kan modellmessig beskrives som i Figur 4.1. I figuren er antall saker so behandles rettslig tegnet inn som en loddrett linje, bestemt ut fra hva som ikke lønner seg å gjøre utenomrettslig, alle kostnader og inntekter tatt i betraktning.

Figur 4.1 Effekt av redusert salær. Modellmessig beskrivelse

4.1 Reduksjon i inntjening gir reduksjon innsats og løsningsgrad

Som vi ser av modellen over, vil en reduksjon i salærnivå medføre at inkassobransjens inntekter reduseres vesentlig. En reduksjon i inntekter vil medføre at det "arealet" inkassobransjen har til å subsidiere arbeidet med de mindre lønnsomme sakene reduseres. Ved en inntektsreduksjon kan ikke inkassobyråene opprettholde dagens aktivitetsnivå, og intervjuer med aktører i bransjen viser at byråene legger opp til å innføre mer automatiserte tjenester. I tillegg til dette, men også som en konsekvens av mer automatisering, vil flere saker oversendes rettsvesenet. Dagens praksis med at skyldner ringes opp før det påløper tungt salær eller før saken sendes til Namsmannen kan derfor erstattes med rutiner som i mindre grad krever personlig oppfølging.

Samtlige bedriftskunder vi har intervjuet antar at en reduksjon i personlig oppfølging vil redusere løsningsgraden. Det er altså grunn til å vente at fordringshaverne vil påføres et

tap som en konsekvens av en reduksjon i inkassobyråenes innsatsnivå. Det er umulig å si noe om hvor stort dette tapet kan bli, men med utgangspunkt i at det nå er ca 54 milliarder i ubetalte fordringer, kan en liten reduksjon i løsningsgraden medføre relativt store tap for bedriftene. I Justis- og politidepartementets høringsnotat om inkassosalærene vises det til at Norge har en løsningsgrad på 70-80 prosent mens Sverige har en løsningsgrad på om lag 50 prosent (Justis- og politidepartementet, 2008)⁷. En reduksjon i løsningsgrad på 10 prosent, som vil bringe norsk og svensk løsningsgrad nærmere hverandre, kan øke fordringshavernes tap på fordringer med cirka 5,4 milliarder.

Inkassorelatert omsetning er i dag rundt 1,6 milliarder, og reduksjon i salærnivå vil ifølge Justisdepartementet bringe omsetningen ned med ca 35 prosent. Dette gir altså et omsetningstap på rundt 560 millioner. Omsetningstapet i inkassobransjen er dermed langt lavere enn det potensielle tapet fordringshaverne kan få om løsningsgraden går ned. Fordringshaverne vil derfor ha incentiv til å finansiere deler av inkassobransjens kostnader for å opprettholde eller øke løsningsgraden. Dette bekreftes også av samtlige bedriftsintervjuer vi har gjennomført. Bedriftene ser det som sannsynlig at de blir nødt til å dekke deler av det innteksttapet inkassobransjen vil få som følge av salærreduksjonen. Forslaget fra Justis- og politidepartementet vil dermed bidra til å uthule prinsippet i inkassoloven om at skylder skal dekke kostnadene ved inndrivning.

Selv om fordringshaverne vil dekke deler av innteksttapet til inkassobyråene, viser våre intervjuer at de ikke er innstilt på å dekke tapet fullt ut. Videre vil ikke alle fordringshaverne ha like sterke incentiver for å dekke kostnadene. Mens enkelte av de større brukerne av inkasso raskt vil merke økonomiske konsekvenser av redusert løsningsgrad, vil enkelte aktører som bruker inkasso sjeldnere ikke oppleve tapene umiddelbart. Det er derfor grunn til å vente at viljen til å dekke inkassobyråenes kostnader varierer mellom de ulike fordringshaverne, og at inntektsbortfallet derfor ikke på langt nær vil kompenseres fullt ut. Det er derfor grunn til å vente at inkassobransjen vil møte redusert inntjening med mer automatiserte tjenester, og at dette vil medføre at den utenomrettslige løsningsgraden går ned.

4.2 Reduksjon i salær kan føre til at flere saker behandles av rettsapparatet

Ifølge tall fra inkassobransjen løses hele 95 prosent av sakene utenomrettslig, mens 5 prosent oversendes Namsmannen. Noe av bakgrunnen for den høye løsningsgraden i Norge sammenlignet med andre land, er ifølge inkassobransjen at de i stor grad konkurrerer på løsningsgrad, og at dagens salærnivå medfører at de kan overføre overskuddet fra gruppen av "enkle saker" til å subsidiere de mer vanskelige sakene. En reduksjon i salærnivå vil medføre at overskuddet fra de enklere sakene vil reduseres. Tilgjengelige midler for kryssubsidiering av de mer vanskelige sakene vil dermed reduseres. Bransjen antar derfor at konsekvensen av forslaget vil være at langt flere saker vil oversendes Namsmannen. For skyldnere vil oversendelse av saken til Namsmannen fremstå som negativt, ettersom rettsgebyr m.v. vil øke kostnaden vesentlig. Den isolerte fordelingseffekten av dette vil vises i neste kapittel.

⁷ Med utgangspunkt i kontakt med svenske aktører anslår Norske Inkassobyråers forening at løsningsgraden i Sverige er omlag 60 prosent. Bransjen har altså et høyere anslag på løsningsgrad i Sverige enn det som legges til grunn i Justis- og politidepartementets forslag

4.3 Reduksjon i salær kan gi flere inkassosaker

Inkassosalæret er i prinsippet den prisen skyldnere må betale for å ikke betale regningene sine i rimelig tid. Jo mer uheldig samfunnet mener at en utsettelse av betaling er, jo høyere kan inkassosalæret settes, jf. drøftelser i kapittel 3.1. En reduksjon av inkassosalæret vil medføre at de preventive effektene av inkasso går ned. Det er derfor grunn til å vente en økning i antall inkassosaker om forslaget om reduksjon blir vedtatt. En økning i antall saker vil bidra til å dempe en del av det inntektsbortfallet inkassoselskapene vil oppleve. Samtidig vil en økning i antall saker ha en fordelings-effekt, fra forbrukerne til inkassobyråene, som vi vil vise i neste kapittel.

4.4 God sikkerhet for kreditt gir bedre vektvilkår for bedrifter

Norge rangeres av Verdensbanken som et av de landene i verden hvor skyldner har best sikkerhet for å få inndrevet sine krav (World Bank Doing Business Report 2008). Med bakgrunn i høy sikkerhet for inndriving av krav, kan norske bedrifter i større grad enn bedrifter i andre land innvilge både bedrifts- og personkunder å kjøpe på kreditt. Denne sikkerheten bidrar til at kunder i Norge i større grad enn i andre land kan kjøpe varer og tjenester på avbetaling, noe som gir en velferdsgevinst for forbrukerne ved at de kan periodisere kjøp annerledes enn inntektene. Likviditeten blir med andre ord bedre enn uten avbetalingsmuligheter. For bedriftene betyr mulighetene til å selge på kreditt økt salg. Antall transaksjoner i økonomien blir høyere enn uten denne muligheten.

Om sikkerheten reduseres som følge av redusert løsningsgrad vil det medføre at bedriftene vil få større behov for å sikre seg mot eventuelle tap. Et tiltak kan være å øke egenkapitalgraden slik at man er bedre rustet til å takle eventuelle fremtidige tap. I så fall må salget prises slik at den økte egenkapitalen får samme avkastning, noe som betyr økte marginer og priser (alt annet likt). Alternativt kan fordringsmassen reduseres, noe som betyr redusert salg. Også i dette tilfellet må marginene og prisene øke for å sikre samme avkastning på egenkapitalen. Det er slik en klar logisk sammenheng mellom redusert løsningsgrad og høyere priser.

4.5 Redusert salær vil gi økt offentlig ressursbruk

Som vist flere ganger i rapporten vil en reduksjon i salærnivå medføre at tilgjengelige midler for å arbeide med de mer krevende sakene reduseres, hvilket medfører at flere saker raskere må oversendes til behandling i rettsystemet.

Slik vist i kapittel 3.3 burde kreditor være indifferent om inkassosaken løses i privat eller offentlig regi, så lenge kostnaden for ham er den samme, og så lenge sannsynligheten for at skyldner igjen blir en kunde er størst mulig. Videre er det for samfunnet viktigst at inndrivingen skjer så effektivt som mulig, uavhengig av om saken løses i offentlig eller privat regi.

Som vist i kapittel 4.3 vil en reduksjon i salær gi incentiv til inkassobyråene til å raskere sende en sak over til rettsvesenet. Om det offentlige hadde samme eller bedre løsningsgrad og lavere kostnader ved inndriving, ville dette i et effektivitetshensyn være et vel så godt eller bedre alternativ.

Dersom en legger til grunn at rettsgebyrene i dag dekker de kostnader rettsvesenet har ved inndriving av kravene, har rettsvesenet langt høyere kostnader ved inndriving av

kravene enn inkassobyråene⁸. At flere saker behandles av det offentlige vil således kreve økt samfunnsmessig ressursbruk uten at resultatene bedres, og det kan dermed regnes som et samfunnsøkonomisk tap.

De bedrifter vi har vært i kontakt med hevder at sannsynligheten for at de skal få igjen kravene vil bli lavere om sakene tidligere oversendes rettsvesenet. Bakgrunnen for dette er at rettsvesenet ifølge dem legger mindre innsats ned i å avdekke betalingsdyktighet hos skylder. Videre vil fordringshaver ved en behandling i rettsvesenet måtte "stille seg bak" andre kreditorer som har fremmet krav tidligere.

I forkant av at inkassobyråene sender en over til rettsvesenet vil de ha lagt ned ressursinnsats i form av å kartlegge betalingsdyktighet, forhandler om delbetaling m.v. Intervjuer med inkassobyråene viser at Namsmannsapparatet ikke nyttegjør seg av denne innsatsen, hvilket medfører at denne ressursinnsatsen er å regne for tapt idet saken oversendes Namsmannen. At flere saker oversendes Namsmannen vil altså øke dette ressursmessige tapet.

Namsmannsapparatet er i dag preget av kjøproblematikk. Ventetiden for å få behandlet en sak hos Namsmannen i Oslo er nå om lag 10 måneder, mens det i Bergen og de andre større byene varierer fra om lag 2-5 måneder. Finanskrisens realøkonomiske virkninger vil ventelig øke antall saker, og dermed også behandlingstiden noe. Uten vesentlig økning i ressursbruk har altså ikke Namsmannsapparatet kapasitet til å ta imot den økning i saksmengde en reduksjon i salær ventelig vil gi.

4.6 Reduksjon i inntekt kan gi restruktureringer i bransjen

Som det fremgår av Tabell 4.1 er inkassobransjen i dag preget av sterk variasjon i lønnsomhet. Lønnsomheten for bransjen som helhet er imidlertid tilfredsstillende med et driftsresultat på 12,7 prosent i 2007.

Tabell 4.1 Overskudd av omsetning i ulike deler av inkassobransjen i 2007

Prosentmessig fordeling av aktører i bransjen	
Driftsresultat mindre enn 3 %	43
Driftsresultat 3-10 %	17
Driftsresultat mer enn 10 %	40
Gjennomsnittlig driftsresultat i bransjen	12,7

Inkassomarkedet preges av relativt sterk konkurranse, men noen større aktører dominerer. Over 50 prosent av omsetningen er i de to største selskapene, mens om lag 40 prosent av byråene har mindre enn 2,5 millioner kr i omsetning.

Det er grunn til å regne med at det er stordriftsfordeler i inkassobransjen som i de fleste andre verdikjeder. Stordriftsfordelene kan bestå både i evne til å drifte større data-systemer og i ulike former for kunnskapsoppbygging. En reduksjon i lønnsomhet som følge av inntektsbortfall vil sannsynligvis medføre at verdien av stordriftsfordelene øker

⁸ Dersom en legger til grunn at rettsgebyrene overstiger de kostnader rettsvesenet har ved behandling av saken, vil det i realiteten si at dette er en form for skattelegging av personer eller bedrifter som får sin sak behandlet av rettsvesenet.

og vi vil få en restrukturering i bransjen, hvor de større inkassobyråene styrker sin relative stilling.

På grunn av svak lønnsomhet særlig blant de mindre og lokalt baserte aktørene er det grunn til å vente at disse vil være blant de første som legger ned. Den positive effekten av å være lokalt etablert vil dermed reduseres.⁹

5 Fordelingseffekter av forslaget.

Vi vil i dette kapitlet vise fordelingsmessig virkninger av forslaget. Vi vil i den anledning vise at til tross for at en reduksjon i salæret medfører at mange fattige får lavere kostnader ved inkasso, er den samlede effekten for fattige av forslaget høyst uklar.

5.1 Forslaget sparer skyldningshaver for utgifter, men den samlede effekten for fattige kan være negativ.

Tabell 5.1 og Tabell 5.2 viser hvordan forskjellen på dagens og et fremtidig regelverk vil slå ut for skyldneren. Tabellene viser hvordan et krav på i utgangspunktet 2500 kroner øker til maksimalt 3860 ved dagens og 3090 ved et fremtidig avgiftsnivå, så lenge saken løses utenomrettslig. Om saken går til rettslig inkasso, vil det også forekomme en kostnadsreduksjon for skyldner, men hele denne vil knytte seg til en reduksjon i salærsatsen.

Tabell 5.1 Eksempel på kostnader ved inndriving i Norge av et hovedkrav på NOK 2500 ved dagens system, eksklusiv forsinkelsesrenter

Aktivitet	Utenomrettslig inkasso	Rettslig inkasso	
	Fremmedinkasso	Direkte innfordring	Forliksrådet
Gjeld (hovedkrav)	2500	2500	2500
Inkassosalær enkel sak	590	590	590
Inkassosalær tung sak	590	590	590
Skrive forliksklage			860
Behandling av forliksklage			860
Møte i forliksrådet			290
Skrive begjæring om utlegg		860	860
Begjæring om utlegg		1591	1591
SUM	3680	6131	8141

⁹ Fordelen ved å være lokalt etablert knytter seg til lokalkunnskap både om bedrifter og skyldnere. Inkassobyråer med lokalkunnskap kan på et bedre kvalifisert grunnlag foreta sorteringer i forhold til hvem som faktisk har betalingsdyktighet i et lokalsamfunn.

Tabell 5.2 Eksempel på kostnader ved inndriving i Norge av et hovedkrav på NOK 2500 ved JD endringer, eksklusiv forsinkelsesrenter

Aktivitet	Utenomrettslig inkasso	Rettslig inkasso	
	Fremmedinkasso	Direkte innfordring	Forliksrådet
Gjeld (hovedkrav)	2500	2500	2500
Inkassosalær enkel sak	295	295	295
Inkassosalær tung sak	295	295	295
Skrive forliksklage			860
Behandling av forliksklage			860
Møte i forliksrådet			290
Skrive begjæring om utlegg		860	860
Begjæring om utlegg		1591	1591
SUM	3090	5541	7551

Tabellene viser at kostnadene ved inkasso vil gå ned for skyldner, om saken løses i eller utenfor rettsystemet. Mens man i dagens system vil ha utgifter til salærer på opp til 1180 kroner, vil man i det foreslåtte systemet ha samlede utgifter til salær på 590 kroner. På den måten har forslaget en fordelingseffekt fra inkassobyråene og fordringshaverne til skyldnerne.

5.1.1 Rettslig inkasso er dyrt, særlig for de fattige

Grunnleggende sett kan det være to årsaker til at en skyldner lar en sak gå til inkasso:

1. at skylder ikke har penger til å betale regningen, i alle fall ikke i tide
2. at skyldner ikke er årvåken nok til å unngå at saken havner til inkasso

Mens den første gruppen har liten betalingsevne og kan anses som fattige, er den andre gruppen mer sammensatt med hensyn til betalingsevne.

I Norge og andre OECD-land brukes og forstås fattigdom som et relativt begrep. De fattige blir da definert som individer med tilgang på ressurser som er betydelig lavere enn det som sees på som normalt i samfunnet. I og med at fattigdom er et relativt begrep er det ingen fasit på hvor fattigdomsgrensen skal ligge. Det mest vanlige er å benytte 50 prosent av medianinntekten¹⁰ blant individer som ikke er studenter og har en formue over tre ganger medianinntekten. Det er også vanlig å ta hensyn til stordriftsfordeler i husholdningene ved hjelp av en ekvivalensskala. Statistisk sentralbyrå finner at fattigdomsgrensen for en enslig person er 101 000 kroner i 2006.¹¹

Tall fra et inkassobyrå, anonymisert i Tabell 5.3 nedenfor, viser at inkassoselskapene dekker deler av driftsunderskuddet ved arbeid med saker tilhørende personer med en årsinntekt under 112 000 kroner med driftsoverskudd for de som befinner seg over en årsinntekt på 112 000 kroner.

¹⁰Medianinntekt er det inntektsbeløpet som deler en gruppe i to like store halvdel, etter at inntekten er sortert stigende (eller synkende). Det vil altså være like mange personer med en inntekt over som under medianinntekten.

¹¹Se: <http://www.ssb.no/emner/05/01/iffor/tab-2008-03-07-05.html>

Tabell 5.3 Gjennomsnittlige driftskostnader og driftsinntekter for personer over og under en inntekt på 112 000 kroner i årsinntekt

	Under fattigdomsgrensen	Over fattigdomsgrensen
Inntekter	588	960
Kostnader	638	621
Resultat	-50	339

Tabellen over viser at inkassobransjen i dag taper penger på de skyldnere som har en årsinntekt under 112 000 kroner, mens de tjener penger på de kundene som har en årsinntekt over 112 000 kroner. Internt i selskapet foregår det altså en ressursmessig krysssubsidiering fra de med høy inntekt mot de med lav inntekt. Det kan altså vanskelig hevdes at "inkassobyråene tjener penger på de fattige".

Som påpekt flere ganger i rapporten vil en reduksjon i salærnivå medføre at flere saker vil oversendes til rettslig inkasso. Blant de kunder som oversendes til rettslig inkasso, er skyldnere som lever under fattigdomsgrensen i dag overrepresentert. Det er derfor grunn til å anta at disse vil være overrepresentert også i en fremtidig situasjon hvor flere saker oversendes til rettslig inkasso.

Når inkassosalæret reduseres, reduseres betalingen fra de personer som har fått en inkassosak fordi de ikke har vært årvåkne nok. Reduksjonen i inntekter fra denne gruppen medfører imidlertid en reduksjon av tilgjengelige midler for å dekke kostnader ved arbeid med skyldnere under fattigdomsgrensen. Konsekvensen vil ventelig være at flere av deres krav vil oversendes til Namsmannen for inndrivelse, hvilket medfører en langt høyere kostnad for skyldnerne.

Økningen i total kostnader for skyldnere som får overført saken sin til rettslig inkasso gjelder altså, selv om salærkostnadene går ned for skyldnere som ikke får sine saker overført til rettslig inkasso. Forslaget om redusert salær bidrar dermed til å svekke den fordelingseffekten som i dag foregår mellom de som ikke er årvåkne nok, til de som ikke har betalingsevne.

5.1.2 Treffsikkerheten ved forslaget

Et sentralt vurderingskriterium ved evaluering eller konsekvensutredning av offentlige tiltak, er tiltakenes *treffsikkerhet*. Det vil si i hvor stor grad treffer de foreslåtte tiltak den gruppen de er ment å treffe, og i hvilken grad har den utilsiktede konsekvenser for andre grupper.

Tall fra inkassobransjen viser at om lag 40 prosent av inkassosakene er saker mot personer med inntekt under 112 000 kroner. Gruppen av fattige er således sterkt overrepresentert i forhold til inkasso. Forslaget om redusert salær vil således bidra til å dempe utgiftene til de fattige som mottar et inkassokrav. På den annen side vil forslaget også redusere utgiftene til de 60 prosent av skyldners som ikke befinner seg under grensen. Også disse vil få reduserte utgifter som følge av forslaget. I tillegg til dette kan forslaget om redusert salær bidra til å redusere inkassobransjens mulighet til å jobbe med de ulønnsomme sakene, og blant disse er de under fattigdomsgrensen overrepresentert.

Forslaget om redusert salær er dermed relativt lite treffsikkert i forhold til den gruppen den ønsker å bedre vilkårene for, og kan i mange tilfeller føre til at de ender dårligere ut enn de ville gjort i utgangspunktet. Om målet med forslaget er å bedre fattiges økonomiske stilling bør derfor mer treffsikre tiltak gjennomføres. Eksempler på slik tiltak er økning i sosialhjelpssatser, gradering av rettsgebyr i forhold til inntekt o.a..

Referanser

Kredittilsynet (2008): Høringsuttalelse om endringer i inkassoforskriften.

Kronofogden (2008): Geografisk fordeling av antall saker til behandling hos Kronofogden. (Regneark mottatt på e-post. Tilgjengelig hos Econ Pöyry ved behov)

Justis- og politidepartementet (2008) Høringsnotat (2008): *Høyering – endringer i inkassoforskriften – reduksjon av inkassosatsar*. Saksnummer 200807634

Statistisk sentralbyrå (2006): *Lavinntektsgrense for ulike typer husholdninger (årsinntekt) for ulike avstander til medianinntekten. Inntekt etter skatt. 2006.*
<http://www.ssb.no/emner/05/01/iffor/tab-2008-03-07-05.html>

Tufte, P.A. (2007): *Inkasso i Norden – En sammenligning av inkassosystemene i Sverige, Danmark og Norge*. [Internett] tilgjengelig fra
http://www.sifo.no/files/file71502_oppdagsrapport_2007_-6_inkasso_i_norden_-_web.pdf

World Bank (2008): *Doing Business 2008*. www.doingbusiness.org

Intervjulistte

Person	Org/Bedrift	Dato
Svein Arve Pedersen	Sparebank1 Hedemark	05. mars 2009
Hugo Mølmesdal	Credicare	09. mars 2009
Sverre Olav Helsem	Connecto	09. mars 2009
Baard Bratsberg	CrediNor/Norske Inkassobyråers Forening	10. mars 2009
Heidi Skaret	Lindorff	10. mars 2009
Wenche Gardner	NetCom	10. mars 2008
Elin Thorsen	XY Olje	10. mars 2009
Elisabeth Whalman	DnBNor	11. mars 2009
Olav Nyhus	Forbrukerrådet	11. mars 2009
Niels Matthiessen	Canal Digital	30. mars 2009
Svein Åge Bæra	Telenor	30. mars 2009